

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztárhoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

Tartalom: Könyvkiadványaink. — A pályaválasztás kérdéséhez, különös tekintettel az iparra és kereskedelemre. Irta *Szirtes Ignác*. — Három kérdés című olvasmány módszeres tárgyalása. Irta *Léderer Ábrahám*. — Kisebb közlemények. Közli *Rózsa Ede*. — Tárca: Samu Hosztót. Irta *Lantos Simon*. — Egyesületi élet. — Nekrológ: Verédy Károly. Irta *Rózsa Ede*. — Zsidó iskolai értesítők. Ismerteti *Hoffmann Mór*. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek — Hirdetések.

Könyvkiadványaink.

Az új Tanterv és Utasítások nyomán élénk mozgolódás támadt a tankönyvpiacon. Napról-napra új tankönyvek jelennek meg, vagy régi, ismert kiadványok új, teljesen átdolgozott kiadásban. Mindmégannyi az új Tanterv követelményeinek akar megfelelni, s modern, díszes kiállításával versenytársain kelendőség dolgában túltenni. Tagadhatatlan, hogy az élénk versengésnek jótékony hatása, megbecsülendő eredménye van. Tankönyvpiaconk ~~egynéhány jó könyvvel bővült, a régiek pedig külső alakban és belső tartalomban javultak.~~

Egyesületünk vezetősége is idejében hozzáfogott kiadványaink modernizálásához, javításához. Igaz, hogy a mi könyveink nem szorultak erre úgymint a tankönyvpiacon majd minden egyéb könyve. Könyveink kiadásánál mindig az volt az elvünk, hogy a legjobbat nyujtsuk, hogy kiadványaink mintegy pedagógiai novumok legyenek. Mi sem bizonyítja azt jobban, mint-hogy az Utasításoknak az olvasókönyvekre vonatkozó, sokszor dicsért része azokat a követelményeket hangoztatja, melyek a mi Radó-féle magyar olvasókönyveinkben — és ezzel párhuzamosan a Mendl-féle német olvasó- és nyelvkönyveinkben — már két évtized előtt megvalósítva voltak. Az azóta készült olvasókönyvek többé-kevésbé mind ezeken a nyomokon haladtak és az új Tanterv Utasításai ezt a rendszert, olvasási anyagot, beosztást és feldolgozást ismerteti, mint legjobbat. Ez a tény minden dicséretnél ékebben szól könyveink jósága mellett.

Mindamellettnél elnökségünk és közp. választmányunk e versengést látva, új kiadásra kerülő könyveink javításáról gondoskodott. E javítás háromféle irányban változtatta meg könyveinket. Először az új Tanterv és Utasítások követelményeinek még egynéhány részletét vettük figyelembe, — amelyek eddig még nem voltak meg könyveinkben — egyuttal alkalmazván az új helyesírást is. Másodszor könyveinket modern, szebb és jobb

kiállításban jelentetjük meg, súlyt fektetvén tiszta, nagy betűs szedésre, tetszetős nyomásra, jó minőségű papírosra, tartós fűzésre és kötésre. Harmadszor mindvégig figyelembe vettük a gyakorlat embereinek tapasztalatait és mindazon javaslatokat, melyeket tagtársaink beküldöttek, a könyvek javításánál lehetőleg felhasználtuk.

Az átdolgozás fontos és nehéz munkáját — amint azt tagtársaink lapunkban olvashatták — egy külön e célra kiküldött bizottság készítette elő, mely *Stern* Ábrahám elnöke alatt heteken-hónapokon át ülésezett, minden egyes könyv átdolgozásának tervét és részleteit külön-külön tanácskozásban az illető szerzővel egyetemben beszélvén meg.

A jelen iskolaév elején természetesen csak azok a könyvek jelennek meg új átdolgozott kiadásban, melyeknek új kiadása most szükségessé vált. A többiek fokozatosan a következő egy-két év alatt ugyanilyen átdolgozáson, javításon fognak keresztül esni, de éppen, mert rendszerük és kidolgozásuk majdnem egészen az új Tanterv és Utasítások elveivel egyezik meg, még így is nagyon jól felelnek meg. Átdolgozva jelennek meg mostan: *Mózes I. könyve*, *Müller magyar ABC-je*, *Radó Vilmos magyar olvasókönyve a II. osztály részére*, *Barna Jónás magyar olvasókönyve a II. és III. osztály részére*, *Mendl Lajos német olvasókönyve a II. oszt. részére* és *Mendl Lajos német nyelv- és olvasókönyve magyarajku népiskolák számára a II. osztály részére*.

Az átdolgozás folytán leginkább változott Bibliánk I. kötete és Müller ABC-je. E két könyv új alakjában még a legkényesebb igényeket is ki fogja elégíteni. Bibliánk első kötete csak külső kiállításban változott, de e tekintetben a mai fejlett nyomdaiparnak minden előnyét felhasználtuk. Szébb és jobb kiállítású, mint akármelyik bibliakiadás. És épily díszes és célszerű kiállításban fog bibliánk többi 4 kötete is megjelenni. Megemlítjük még, hogy a most megjelent Mózes I. könyve és — fokozatosan a többi is — tagtársaink több ízben hangoztatott kívánsága szerint a haftorákat is tartalmazza.

Müller magyar fibliájának nemcsak külső kiállítása, de tartalma is teljesen új képet mutat. Az olvasástanítás terén éppen az utolsó években oly nagy haladást észlelhettünk, annyi új fiblia jelent meg, hogy e könyvünket teljesen át kellett dolgoztatnunk. És fibliánk új alakjában minden tekintetben felveheti a versenyt bármely más sokat dicsért ABC-és könyvvel, mert minden elismert pedagógiai követelményt, minden gyakorlati tanácsot figyelembe vettünk, amellet, hogy fibliánknak eddig is kipróbált és kitünőknek bizonyult előnyeit fentartottuk és fejlesztettük.

Célszerű javításon mentek át magyar és német olvasókönyveink most megjelent kötetei is, amennyiben teljesen az új Tanterv követelményeihez simulnak, stilaris tekintetben különösen revidiálva lettek és külső kiállításuk kifogástalan.

Könyveink így modernebbek, jobbak, használhatóbbak és ismét versenyképesek lettek. Bizton számítunk tehát rá, hogy kelendőségük még gyarapodni fog. Számítunk tagtársainknak annyiszor tapasztalt buzgalmára, hogy segít-

ségünkre lesznek könyveink terjesztésében, hogy nemcsak a régi piacot megtarthassuk és biztosíthassuk, hanem új, még eddig meg nem hódított piacot is szerezzünk. Az évről-évre fokozódó anyagi követelményeknek egyesületünk csak úgy fog megfelelni, ha könyveink kelendősége emelkedik. Minden egyes tagtársunk ügybuzgóságára appelálunk tehát, mert hiszen egyedül ez irányu fáradozásuk biztosíthatja egyesületünk anyagi megerősödését és így humanitárius tevékenységének további fejlesztését.

A pályaválasztás kérdéséhez, különös tekintettel az iparra és kereskedelemre.

(Felolvastatott az Országos Iparegyesületben.)

Az állam, a társadalom jóléte az egyes polgárok jólétével egyenes arányban áll; minél jobban érzik magukat az egyesek, annál nagyobb fokú az általános jólét is.

Az összesség jóléte sok tényezőtől függ. Kivánatos, hogy ezek az egyes tényezők mind hozzájáruljanak az anyagi jólét fokozásához.

E tényezők között első helyen kell említeni az ipart és kereskedelmet. E két pályának minél magasabb színvonalra való emelését őszinte szívemből óhajtom és ennek a célnak kívánom e szerény értekezést szentelni.

Ha valami baj okait kutatjuk, hogy azt orvosoljuk, alulról kell, hogy törekedjünk a reorganizáló és javítást célzó munkálatot kezdeni.

Tagadhatatlan, hogy társadalmunkban megvan a hajlandóság elmaradt iparunk és kereskedelmünk emelésére. Történnék itt is, ott is ily irányú kísérletek. Ezeket egyesíteni, egy irány felé céltudatosan terelni, az illetékes körök hivatása.

Fejtegetéseimben a gyermek nevelésére kívánom tisztelt hallgatóim becses figyelmét első sorban föl hívni és azután áttérek a pályaválasztás kérdésére.

A nevelés egyik főeszköze a szeretet. Gyujtsuk meg a szeretet szent tüzét gyermekeink kebleiben is; viseltessenek irántunk föltétlen bizalommal és határt nem ismerő szeretettel és ekkor nagy lépést tettünk előre a nevelés terén.

Akár feddeni vagy büntetni kell a gyermeket, akár pedig őt dicsérjük, minden a szeretet hangján történjék. Érezze a gyermek, még ha gáncsoljuk is, hogy tettei fölött iránta szeretettel eltelt szülői örködnek, akik örülnek, ha jól végzi dolgait és nekik bánatot okoz, ha rosszat követ el. Ha szüleit igazán és őszintén szereti, maga is jobban fog vigyázni, hogy őket viselkedésével el ne szomorítsa.

A nevelésnek mondhatnám főcélja a jellemképzés. Ezért megfigyeljük a gyermek egyéni hajlamait és oda törekedünk, hogy a természetadta szép és jó tulajdonságait minél jobban kidomborítsuk. Mély bepillantást igyekezzünk vetni a gyermek lelki világába és iparkodunk mindent távoltartani, ami az ő hajlamainak nem felel meg, amit az ő természete nem kíván meg, szóval: kifürkésszük, hogy mit akar? Abból, amit akar, kiválasztjuk a jót és úgy irányítjuk a nevelést, hogy mindig csak a jót akarja. Csak akkor, ha a gyermeket nem korlátozzuk cselekedeteiben és bizonyos határokig szabadon engedjük mozogni, leszünk képesek a benne szunnyadó hajlamokat fölismerni és jó irányba terelni.

Követeléseinkben tartsuk mindig a gyermek értelmi és testi erejét szem előtt. Ne kívánjunk tőle olyat, aminek megfelelni nem képes; mert csak az kelti föl az érdeklődését, ami az ő értelmi fokának megfelel és csak azt fogja

örömmel teljesíteni, ami nem okoz neki túlságos fáradságot. Ha így az ő csekély tudásához mérjük a teendőit, azt kedvvel és szeretettel fogja végezni és a munka megbecsülése, a munka szeretete és a kötelesség teljesítése úgyszólván természetévé fognak válni.

Majd elérkezik az idő, hogy a gyermeket az iskolába küldjük.

Ettől az időtől kezdve az iskola osztozik a család nevelő teendőiben. A tanító a szülő szerepét veszi át és éppen azért kell, hogy a gyermek tanítója iránt avval a szeretettel, bizalommal és tisztelettel viseltessék, mint szülői iránt. Ezt az érzést a családnak kell a gyermek keblébe beleoltani és táplálni, hogy a gyermek természetes és magától értetődő dolognak tartsa, hogy tanítóját tisztelni és becsülni tartozik.

Mielőtt a szülők gyermekeiket a középiskolába iratnák, gondolják meg, hogy oda nem azért küldik, mert a törvényes tankötelezettség még tart; ennek az elemi iskola V. és VI. osztályai és a polgári iskola is megfelelnek. A középiskola az ő 8 évi tanfolyamával teljesen befejezett tananyagot nyújt és bizonyos meghatározott cél szolgáltatásban áll, t. i. a felső iskolákra való előkészítést nyújtani. Számoljon mindenki evvel a körülménnyel.

A négy elemi osztály elvégzésével a szülők kellőképen tájékozódhattak az iránt: vajjon gyakorlati (iparos, kereskedő stb.) pályára szánják-e gyermeküket, vagy elárul-e annyi tehetséget, hogy a középiskola 8 osztályát jó eredménnyel elvégezve tudományos pályára léphet? Mindez alaposan meggondolandó, de anélkül, hogy előre megállapítanák, hogy gyermekükből mi lesz? Sokszor oly képességek szunnyadnak a gyermekben, melyek csak később válnak nyilvánvalóvá; a végleges döntés tehát később történjék. A predesztináció elve szerint való döntés sokszor káros következményekkel járhat és a gyermek az előirt és rákényszerített pályán nem boldogulván, méltó szemrehányásokkal illette szülőit, hogy az ő akaratuk érvényesült a pályaválasztásnál és nem a fiué is és ennek a hajlamai.

A középiskola megosztván a nevelés munkáját a szülői házzal, célját egyedül nem érheti el. Elkerülhetetlenül szükséges, hogy a család az iskolát eme teendőiben támogassa. Azért elvárja az iskola, hogy a szülők minél gyakrabban látogassák meg az iskolát, hogy igazgatóval, osztályfőnökkel és az egyes szaktanárokkal fiuk érdekében érintkezzenek.

Tárják föl a szülők ez alkalommal egész nyíltsággal és őszinteséggel gyermekük gyöngéit, hibáit. Mert csak akkor, ha az iskola egyrészt tájékozik a gyermek lelki világa felől, másrészt pedig bepillantást nyer a családi viszonyokba, lesz képes az egyes gyermekeket belső tartalmuk szerint értékelni és őket abban az igazságos és méltányos elbánásban részesíteni, ami az ő egyéni tulajdonságaiknak megfelel.

Szorgos kötelessége a szülőknek az iskolát ne csak akkor fölkeresni, ha a gyermek u. n. intőt vagy gyöngé bizonyítványt hoz haza, hanem tegyék azt meg minél sűrűbben. Legyenek meggyőződve, hogy itt mindenkor a legszivebben látják és a legelőzékenyebb fölvilágosításban részesülnek. A tanároktól közvetlenül fogják megtudni, hogy fiuk ügye hogyan áll; tanácsot kapnak az iránt, hogy a szülői ház mily irányban terjessze ki működését, hogy esetleges bajoknak elejét vehessék.

A középiskola végeztével a fiu kilép az érettségi bizonyítvánnyal az életbe és ekkor egy nagy kérdőjel áll előtte; a *pályaválasztás*. Nagy gondot, sok nehézséget okoz ez a szülőknek és fiuknak egyaránt. Hogy tehát e fontos kérdéssel méltóan foglalkozzunk, nézzünk jól a szemek közé.

Mindenekelőtt szükséges, hogy a szülők nagy türelemmel és körültekintéssel megfigyeljék gyermekük ténykedését az egész tanulói pályán és jól lássák, hogy mire van leginkább hajlama. Ez legyen az egyik döntő momentum a pályaválasztás kérdésében.

A pályaválasztás kérdése aktuálissá az érettségi vizsgálat után válik; de, hogy mikor veszi kezdetét, azt nem lehet meghatározni. A szülők tervszerű vezetése és irányítása, de meg a gyermek hajlamai is e kérdésben már korán megérlelhetnek egy határozott irányt, mely felé a serdülő fiú törekszik.

Az érettségi bizonyítvánnyal kilép az ifjú az élet nehéz, küzdelemteljes mezejére; de ez a bizonyítvány neki még semmi életpályát sem biztosít. Ez csak arra jogosítja őt föl, hogy vele az egyetem kapuin bebocsáttatásért kopogtasson.

Az életpályák két kategóriába sorozhatók. Az elsőbe azok a pályák tartoznak, amelyekre hivatottság szükséges, melyekre az ember születik és melyekre a természet predesztinál: ilyenek a művészet, pl. festészet, zene, költészet stb.

A második kategóriába sorozandók az oly pályák, melyekre készülni kell. Ezek 1. a tudományos pályák, pl. birói, ügyvédi, orvosi, papi stb. pálya, melyekre részben az egyetem, részben más főiskolák készítik elő. 2. Katonai pálya. 3. Gyakorlati pálya pl. mérnöki, gazdasági stb.

Eme pályák egyikét vagy másikat választja ki-ki hajlamai és képességei szerint és amelyeken reményelni lehet, hogy boldogulni fog. De ezzel a pályaválasztás kérdése még távolról sincs kimerítve. A gyermekeknek csak csekély része jár középiskolába és még csekélyebb része nyer érettségi bizonyítványt és amint a statisztika bizonyítja, a tanköteles fiugyermekeknek 2°/_o-a nyert legfelsőbb fokú képesítést.

Ezt a tárgyat szélesebb alapra kell helyezni és azt a kérdést fölvetni: vajjon megéri-e az érettségi bizonyítvány elnyerése azt a sok fáradságot, nehéz munkát és küzdelmet, amit megszerzéseért 8 éven át reá fordítani kellett épen oly korban, amikor a fiatal egyénnek több mozgásra és szabad levegőre volna szüksége, mint amennyit tanulása közepette élvezhet? Ráléphet-e minden körülmény között az előtte nyitva álló pályák akármelyikére avval a megnyugtató tudattal, hogy ő mindenkor derekasan dolgozott, minden tekintetben alaposan és lelkiismeretesen készült a jövő pályájára?

Ha ezekre a kérdésekre nem adhatunk megnyugtató választ, úgy azt kell kimondanunk, hogy nem a tudományos pálya az, mely föltétlenül kezdekedik az anyagi jólétről. És ha erre a konkluzióra jutnánk, akkor kár annyi gyermekben az ambiciót és tudományvágyat fölcsigázni. Ha ezek az ifjak majdan kilépnek az életbe és arra a szomorú tapasztalatra jutnának, hogy az a pálya, melyre ők oly buzgalommal, szeretettel és lelkesedéssel készültek évek hosszú során át, nekik még a legszükségesebb anyagiak megszerzését sem biztosítja, elkeseredetten fognak küzdeni egymás ellen és úgyszólván egyik fogja a másik szájából a falat kenyeret kiragadni. Ez azonos a teljes elszegényedéssel, az elégedetlenséggel, boldogtalansággal. Méltán ellenünk zudulnának, minket szülőket, nevelőket fognának egészen jogosan szerencsétlenségük miatt felelősségre vonni, hogy miért irányítottuk őket e hosszú, fárasztó úton elérhető pályára, amelyen im rájuk csak nyomor és nélkülözés vár.

Nézzünk hát kissé jobban szét az egyéb életpályák során: nem találunk-e olyanokat, melyek inkább kecsegtetnek avval a reménnyel, mint a tudományos pályák, hogy biztos jövőre és boldogulásra, de mindenesetre tisztességes megélhetésre számíthatunk.

A népsűrűsége vonatkozó statisztika szerint országunk az európai államok sorában a 10. helyen áll, amennyiben nálunk 1 km² területen 54 lakos él; e tekintetben Belgium vezet, mert ott 1 km² területre 206 lakos esik, a szomszéd Ausztria előttünk 4. helyen áll 79 lakossal 1 km² területen.*) Nálunk

*) Ezekben az államokban nagyobb a jólét és vagyonosodás, mint nálunk. Ami népsűrűségi állapotunk még mintegy 25°/_o-tel emelkedhetik, hogy ott tartsunk, ahol ma Ausztria van és még akkor sem leszünk tulsokan.

hát a megélhetési föltételek biztosan megvannak, hacsak azokat a pályákat választjuk, amelyek a többi államokat helyezték a miénk elé.

Ezek az államok úgy érték el a kimutatott kedvező eredményt, hogy egészséges ipart és kereskedelmet teremtettek. És ez a nagy rejtélynek egyszerű kulcsa!

Megbocsáthatlan közönnyel engedték, hogy iparunk és kereskedelmünk alárendeltjévé vált a külföld iparának és kereskedelmének. És míg ezek az államok meggazdagodtak iparuk és kereskedelmük föllandulása folytán, addig mi ép oly arányban fejlődünk visszafelé a szegényedtünk el. Ez az oka a mi drágasági viszonyainknak és a nehéz megélhetésnek.

A pályaválasztásnál törekedjünk, hogy fiainknak oly életpályákat ajánljunk, melyek minden körülmény között biztos ekzisztenciára nyujtanak kilátást. Már említém, hogy a tudományos pályák nem azok, melyek evvel a reménnyel kecsegtetnének. Ugyanis a statisztika tanúsága szerint a legfölsőbb tanulmányait tényleg bevégzett 3037 egyén között jogtudományi képzést szerzett 1107, teknikait 337, telekkönyvit 247, katonait 200, tanárit 287, ügyvédit 171, orvosit 126 stb.

E szám adatok közül csak az ügyvédekre és orvosokra vonatkozókat ragadjuk ki, mert a többi számhoz lévén kötve, nem jelent túlprodukción. Az 1903. évi statisztika 5264 orvost 5088 ügyvédet mutat ki; volt pedig ez évben 824 orvostanhallgató és 6037 joghallgató úgy, hogy minden 63 működő orvosra esik 10 hallgató és majdnem minden második jogászra (ügyvédek, bírók és közjegyzők) esik egy-egy joghallgató.

Ezekből a számokból levonhatjuk a tanúságot, amely így hangzik: törekedjünk arra, hogy gyermekeink ne árasszák el az úgynevezett tudományos pályákat, melyek, mint e számok csalhatatlanul mutatják, nem biztosítanak biztos megélhetést. Hanem tárjunk föl előttük olyan pályákat, melyeken nemcsak boldogulni lehet, de bizonyos tekintetben jólétre is szert tehetünk.

Foglalkozásra nézve nálunk a 7.531,751 foglalkozással bírók között östermelő van 4.960,167 = 65·9%, iparos 1.038,078 = 13·8%, kereskedő, 209,112 = 2·8%. Ez utóbbi két foglalkozást azért emeljük ki különösen, mert az östermelők után mindjárt az iparosok és kereskedők következnek. Földművelő államunkban természetes, hogy a földművelők szerepelnek legelső helyen. De, hogy ezek után nyomban az iparosok és kereskedők következnek, arra enged következtetni, hogy ezek a pályák bizonyos oknál fogva az östermelői pálya után a legkeresettebbek.

Kövessük a statisztikának azt az ujmutatását és vizsgáljuk: nem lehetne-e ezeken a pályákon azt a célt elérni, mely az egyesek és az állam jólétét és meggazdagodását eredményezi.

Az az egy tény, hogy 100 foglalkozó között 65 östermelő, 13 iparos és 2 kereskedő van, bizonyítja, hogy amit ama 65 ember termel, a 13 iparos nem képes földolgozni és a 2 kereskedő áruba bocsátani. Ebből pedig az következik, hogy az iparosok és kereskedők számát emelni kell, hogy a külföldi áruk behozatalát megakadályozzuk, hogy az iparos és kereskedő sorsát javítsuk.

Ugyancsak a statisztikából látható, hogy 855,833 férfi iparos között van 284,362 önálló, 525,474 segéd és 102,194 tanonc.

Ezekből a számokból megdöbbenően szomorú következtetésekre jutunk; ezek: 1. hogy átlag egy iparos 2 segéddel dolgozik. Ez a segédlétszám oka annak, hogy iparosaink drágán dolgoznak és még így sem tudnak családjukkal tisztességesen megélni. Ezt a szomorú jelenséget még az a körülmény is magyarázza, hogy 19 iparosra csak egy iskolázottsággal, illetve kellő műveltséggel bíró egyén jut. Ezért képviselik iparunkat főként oly egyszerű munká-

sok, akiknél hiányzanak a műveltség alapjai és így nem bírván készítményeikkel konkurrálni, csak tengődésre vannak kárhozthatva.

A tanoncokra nézve a kép még elszomorítóbb, mert átlag 3 iparosra csak egy tanonc jut. Ez a tény két okban leli magyarázatát; az egyik az, hogy nem képes minden iparos mesterségére egy tanoncot kiképezni; a másik ok az, hogy módosabb szülők elvonják gyermekeiket az iparos pályától.

2. A kép, amit a statisztika a kereskedelemre nézve elénk tár, még sötétebb. Azt találjuk, hogy egy-egy kereskedőre nem is jut egy segéd és hogy hét kereskedőre egy tanonc jut.

Ezek a számok élesen bevilágítanak iparunk és kereskedelmünk sötét állapotába és tisztán mutatják, hogy az iparos és kereskedő jövőjét és biztos ekzisztenciáját, de meg az államét is nagy veszedelem fenyegeti. Tegyük róla, hogy iparunk és kereskedelmünk kiállhassa a versenyt a külfölddel szemben, úgy, hogy kellően képzett, értelmes iparos és kereskedői osztályt teremtsünk. Neveljük gyermekeinkbe e pályák iránt tiszteletet és szeretetet; tereljük gyermekeinket ezekre a pályákra, amelyeken biztosabban boldogulnak, mint akármelyik tudományos pályán. Világosítsuk föl tanoncainkat, hogy mint minden embernek, úgy nekik is van élethivatásuk és ez: Magyarország iparát és kereskedelmét fölvirágoztatni. Mert ha így megértik és átérzik, hogy hazánk jövő ipara és kereskedelme, tehát az általános boldogulás is, az ő kezükbe van letéve, úgy önértük nőni fog és ezzel együtt törekvésük és ambíciójuk is.

Becsés engedelmmükkel idézem *Kossuth* Ferencnek az V. ker. választókhoz intézett leveléből a következőket: „Az én felfogásom szerint nemcsak a kereskedelem és ipar közt, de a kereskedelem, ipar és földművelés közt sem szabad semmi ellentétet keresni. Ellenkezőleg, az emberi keresetnek e három ága össze kell, hogy működjék egy nagy cél érdekében: édes hazánk anyagi fellendítése biztosításában!

Tisztelt uraim! Bár ennek a miniszteriumnak feladata az ipar fejlesztése és a kereskedelem istápolása és az én vezetésem alatt mindent, ami emberileg lehetséges, el fogok követni, hogy feladatainak megfeleljen, nem csinállok magamnak illuziókat arra nézve, hogy Magyarország még sokáig kizárólag őstermelő ország lesz, úgy hogy az ipar fejlesztésének iránya főképen a mezőgazdasággal kell, hogy kapcsolatos legyen. Ami pedig a kereskedelmet illeti, iparkodnunk kell kiküszöbölni az idegen közvetítést és a magyar kereskedelmet közvetlenül a világ piacaira vezetni.

Működjék tehát össze ipar, kereskedelem és földművelés abban, hogy tiszta hazafisággal, erős elhatározással és kellő körültekintéssel mozdítjuk elő hazánk anyagi fejlődését, jólétét, gazdagságát, mert a jólét és gazdagság nemcsak az egyéneknek, hanem a nemzetek szabadságának és függetlenségének legnagyobb biztosítója.

De, hogy e két, közgazdasági szempontból oly fontos pálya a jövőben hivatottabbak kezében legyen, szükséges az iparos és kereskedő értelmi színvonalát emelni. Ezt majdan úgy érhetjük el, ha gyermekeinket ezekre a pályákra ráneveljük, irántuk kedvet ébresztünk, nem pedig úgy, amint eddig történt, hogy t. i. aki az iskolában nem boldogult, azt iparosnak adták, vagy ha gyöngén tanult, avval ijesztgették, hogy inasnak adják. Eme nevelési rendszer mellett e pályákra nemcsak, hogy nem kíváncsiak, de büntetésnek tartják és így rájuk nézve ezek a pályák kárhozat-számba mennek. Várható-e ily körülmények között, hogy az ily tanoncokból igazán képzett és hivatásuk magaslatán álló, önértetes iparosok és kereskedők váljanak.

De tegye meg az iskola is ez irányban, amit tehet: hangoztassa a fiúk előtt, hogy a komoly munka a művelt embert nem alázza le; hogy megbecsüljék a munkaszeretet jelében a munkást, az iparost, a kereskedőt; hogy

ne tartsák dehonesztálónak, hogy ha érettségi bizonyítvánnyal beállnak valamely gyárba vagy műhelybe közönséges munkásoknak és így képezik magukat iparosokká vagy kereskedőkké, azonban olyanokká, akiknek alapos műveltségük és szakismeretük van. Kövessük ebben a tekintetben Németország példáját.

Szóval, mindent el kell követnünk, hogy iparosaink és kereskedőinknek alapos szakismeret mellett kellő intelligenciájuk legyen. Ekkor a honi termékeket észszerűen föl fogjuk itthon dolgozhatni; nem kell külföldre vándorolniok, a honnan tiszteres árral kerülnek ismét vissza hozzánk és ki fogjuk szorítani a külföldről beözönlő árút és iparcikkeink keresettebbek lesznek a külföldön.

Tanuljunk a szomszéd Ausztriától! Ott Mária Terézia idejében az ipar és kereskedelem ama fokon állt már, mint jelenleg nálunk. Mi történt ott? főhercegek, főurak adakoztak milliókra menő összegeket; ezt a pénzt gyárakba, vállalatokba helyezték csak ezért, hogy az ipar és kereskedelem föllendüljön. Igaz, hogy soknak a pénze oda veszett; de a célt elérték, az ipart és kereskedelmet lábra állították. Hol tartunk mi e tekintetben? hol vannak a mi mágnásaink, akik milliókat áldoznának egészséges ipar és kereskedelem megteremtésére?

Hogy megítélhessük, hogy mennyivel tart Ausztria ipar és kereskedelem tekintetében előbbre, mint mi, forduljunk ismét a statisztikához*). Nem terjeszkedem ki ezúttal Ausztria összes tartományaira külön; ezek közül csak két tartománnyal kívánok röviden foglalkozni, nevezetesen Szilézia és Csehország statisztikájával.

Az 1894. évi statisztikai kimutatás szerint volt a) Sziléziában östermeléssel foglalkozó 153,272 (= 25%) iparos 100,588 (= 16%), kereskedő 16,914 (= 3%); Csehországban östermelő 1.525,881 (= 26%), iparos 932,760 (= 16%), kereskedő 202.961 (= 3%).

Szólaltassuk meg ezeket a számokat. Azt fogjuk hallani, hogy összevetve ami állapotainkkal, mely szerint nálunk 65 östermelőre jut 13 iparos és két kereskedő, Sziléziában majdnem 35-ször kevesebb östermelő van, mint nálunk; de iparos csak tizszer és kereskedő 12-szer kevesebb, mint nálunk. Más szóval: itt egy iparosra jut $1\frac{1}{2}$ termelő és egy kereskedőre 9 termelő, nálunk egy iparosra jut 3 termelő és egy kereskedőre 15 termelő.

Csehországban pedig háromszor kevesebb az östermelők száma, mint nálunk, az iparosok és kereskedők száma pedig majdnem annyi, mint nálunk.

E számadatokból az a következtetés vonható le, hogy itt háromszor annyi iparos és kereskedő van, mint nálunk. Népsűrűsége e két tartománynak 118 és 112 (ennyi lakos esik 1 km²-re.)**)

Tehát ezekben az országokban az ipar és kereskedelem teremtette meg a kimutatott jólétet.

Ezekre az állapotokra kell nekünk is törekednünk. Megvannak erre nézve a kedvező viszonyok: országunk gazdag mindenféle terményben; van itt pénz is. Csak az arra való iparos és kereskedő osztály létszámát, műveltségi fokát és szakképzettségét kell emelnünk.

Azért hát hadd seregeljen az ifjú nemzedék ezekre a pályákra; de kellő előképzettséggel, amire úgy tehetnek szert, ha a tanoncévek megkezdése előtt felső kereskedelmi vagy felső ipariskolába járnak, ahonnan érettségi bizonyítvánnyal távozhatnak.

*) Az 1903. statisztikai kimutatás szerint volt Ausztriában 13.709,234 földműves és erdész, 7.004,105 iparos és 2.604,756 kereskedő, (1 iparosra jut 2 földműves és 1 kereskedőre 5 östermelő.)

***) Ide iktatjuk még, mert érdekes és tanulságos, Németország példáját. Az 1895. statisztika szerint volt ott 9.187,778 östermelő, 7.379,488 iparos és 2.328,780 kereskedő, vagyis 1 iparosra jut 1 östermelő és 1 kereskedőre 4 östermelő, 1 km² területre esik 91 lakos.

Ez az út vezet oda, hogy iparunk és kereskedelmünk föllendülhessen, hogy azt az inferior viszonyt, melyben iparunk és kereskedelmünk a külföldivel szemben áll, megszüntessük. Ekkor majd hazánk fölküzdi magát a földmivelő jellegű államok sorában az elsők közé és népsűrűség tekintetében ezek mellé fog sorakozni és ekkor Kossuth igéje testet fog ölteni.

Ez az út nem kecsegtet ugyan avval, hogy célunkat gyors tempóban lehetne elérni. Közgazdasági jólétet máról holnapra teremteni nem is lehet. Erre a kedvező viszonyokat elő kell készíteni és mint említém, az alapozást a gyermek nevelésével kell kezdeni. Ily fontos kulturpolitikai kérdést teljes elszigeteltségében nem is lehet radikálisan megoldani, sok kérdéssel áll ez összefüggésben. De ha egy irányban megkezdjük az előkészítő munkát, céltudatosan haladva előre, úgy az e tárggyal kapcsolatos többi kérdésekre is meg fogjuk majd találni a helyes megoldást.

Addig is nézzük: mit lehetne a jelen fenforgó viszonyok mellett is tennünk, hogy munkánk bevezető részéhez hozzáfoghassunk.

Erre nézve fontosnak tartom a tanoncoknak tanítását fölemlíteni, amint az ma történik. Mert az bizonyos, hogy főreménységünk tanoncaink felé kell, hogy irányodjék, mint oly tényező felé, melytől legelső sorban várható, hogy törekvéseink megvalósításában legelső helyen fognak támogatni, sőt iparügyünk fejlődése egyenesen az ő kiképzetésüktől függ. Iparkodjunk hát tanoncainkat úgy nevelni, hogy eszméinknek hordozói és majdan megvalósítói, céljaink elérésében természetes szövetségeseink és általában minden nemes és magas-tos eszméért lelkesedni tudó támaszaink legyenek.

Miképen történik ma a tanoncok oktatása? Az 1884. XVI. törvénycikk 81. §-a így intézkedik: „A tanításra hetenkint két munkanapon legalább 4 óra az általános ismeretek tantárgyaira, ezeken felül vasárnaponként 3 óra idő a rajztanításra szabatik.” Ezen törvényes intézkedés mai napság azonban csak részben nyer érvényesülést. Mert a tanoncok hetenkint két napon járnak ugyan u. n. alsófokú ipariskolába, de naponként csak 3 órai oktatásban részesülnek. A törvény-szabta heti 8 óra sem volna elégséges; mit végezhetünk hát ma, mikor ezt az óraszámot kettővel redukálták? s oly időre tették, az esti órákra, amikor fáradt tanítók fáradt tanulókat oktatnak. Föltétlenül visszaállítandónak tartom a törvény-szabta heti 8 órát az elméleti oktatásra, még pedig oly módon, hogy külön erre a célra képesített tanerők kizárólagosan csakis erre a hivatásra volnának alkalmazandók. Kivánatos továbbá, hogy megfelelő tanterv dolgoztassék ki a különböző szakokra való tekintettel és a fölszerelésnek is a szakokhoz képest kellene végbemennie. Az elméleti oktatással párhuzamban kell haladnia a gyakorlati képzésnek is; eszerint úgy helyben, mint vidéken egyes szakba vágó gyárak és telepek, valamint a különböző muzeumok és kiállítások keresendők föl minél sűrűbben és tanulmányozandók. Ily kirándulások anyagi részének megoldása sok nehézségbe ütközik; de erre nézve a kormánynak, ipartestületeknek támogatására biztosan kellene számíthatni.

A másik baj az, hogy a tanító nem rendelkezik oly hathatós eszközökkel, melyekkel a fiura erélyesen hasson akkor, mikor nem tanusít kellő haladást. Ne méltóztassanak félreérteni. Én korántsem gondolok ezúttal a testi fenytésre. A testi fenytés alkalmazásával leszállunk arról a piedesztálról, amelyre bennünket a gyermek szeretete, tisztelete és föltétlen bizalma kell, hogy helyezett legyen és előttük nyomban állatias ingereknek engedelmeskedő lényekké süllyedünk. Ilyenkor persze vége a tekintélynek és ezentúl nem leszünk képesek a gyermekeket céltudatosan nevelni, mert bennünk többé nem a jóakaró nevelőt, hanem a bosszúálló zsarnokot látják. Hogy ily eljárás mellett a gyermekben csökönységét nevelünk és éppen az ellenkezőjét érzük el annak, amit a céltudatos nevelés elérni akar, nem szorul további magyarázatra.

*

Ezzel nem azt kívánom mondani, hogy a nevelés nagy területéből ki legyen zárva a büntetés. Igenis, büntessünk, ha kell, de nem testi fenytéssel, hanem mindenkor higgadt, nyugodt megfontolás alapján, amire testi büntetés alkalmazásával sohasem vagyunk képesek. Minden kihágást a maga sajátos neméhez képest kell orvosolni, úgy, hogy a bűnhődő gyermek érezze, hogy csak az ő érdekében történik a büntetés alkalmazása. Ezt mindig teljes szigorral, de mindig a szeretet és jóindulat melegével tegyük és biztosak lehetünk benne, hogy sikeresebben járunk el, mintha ütünk-verünk, mely alkalommal nem számíthatjuk ki előre, hogy hova ragad el bennünket szenvedélyünk.

Ezek az elvek vezéreljenek bennünket a tanoncok nevelésénél is, hogy érezzék a gyermekek, hogy őket velünk egyenlő rangúaknak tekintjük, mindenkit belső értéke szerint becsülünk és hogy ily módon iparkodunk őket hozzánk fölemelni. Ezen az úton bizonyos fokú bizalom fog kifejlődni tanonc és tanító között zálogául annak, hogy oktatásaink termékeny talajba kerültek.

De kellene bizonyos büntetési fokozatot a tanítói kar kezébe adni, mely oda csúcsosodnék ki, hogy végső esetben a tanoncévek végeztével az elbocsátó bizonyítvány kiadása meg volna tagadható, míg az illető fiu a mulasztásokat nem pótolja vagy javulást nem mutat.

A mester intézkedése alul fölszabadult segédek továbbképzése éppen olyan fontos, mint a tanoncok kiképeztetése. Ők még nem igen képesek önállóan boldogulni és sok tekintetben támogatásra, vezetésre és segítségre szorúlnak. Továbbképző tanfolyamok létesítésére gondolok, melyeknek példáját megtaláljuk Németországban. Ott a tanonc és segéd nappal a műhelyben vagy üzletben van, este elmegy ilyen tanfolyamokra, ahol elméleti és gyakorlati tudását bővíti. Így meg lehetne teremteni azt a jótékony kapcsolatot, mely egyfelől a segéd és mester, másfelől a segéd és tanonc között fűződne és ez sok nemes törekvésnek volna kiinduló pontja.

Nagyon fontosnak tartom iparunk föllendítése érdekében, ha iparosaink segédkorukban 1—2 évet töltenének külföldön. Itt tudásukat bővítik, gyakorlatot szereznek és megismerkednek a külföld iparával és azokkal a módoszatokkal, melyek szerint a készítményeket értékesítik és amit jót és üdvöset látnak, azt itthon alkalmazhatnák. A kormánynak, a társadalomnak, de minden hivatott közegnek oda kellene hatni, hogy minél több segédnek nyujtanának ösztöndíj alakjában alkalmat, hogy külföldre utazhassanak.

Ezek után a következőket bátorodom indítványozni:

1. Elmaradt iparunk és kereskedelmünk föllendítése céljából memorandum indítandó az ipar- és kereskedelmi, ugyszintén a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz. Ezekben a fölterjesztésekben rá kell mutatni, hogy közgazdasági érdekeink vannak kockáztatva, ha tovább türjük, hogy a külföld árassza el országunkat oly árukkal, melyekhez mi szolgáltatjuk a nyers anyagot. Ezeknek az idegen áruknak beözönlését csak akkor leszünk képesek megakadályozni, ha oly iparosaink és kereskedőink lesznek, akik elméletileg és gyakorlatilag a kellő alap- és szakismeretekkel bírnak. Erre nézve pedig óhajtható, hogy a keresk. miniszterium az ipar- és kereskedelmi iskolák számát szaporítsa és a jelenleg főnálló alsó fokú ipariskolákat reformálja, illetőleg színvonalukat emelje.

Amíg az ipartörvény revíziója keresztül nem vitetik, szigorú intézkedés történjék az iránt, hogy a tanoncok heti 8 órában részesüljenek elméleti oktatásban nem úgy, mint most heti 6 órában; de történjék ez oly időben, mikor a tanoncok nincsenek még testileg és szellemileg túlszigázva.

A kötelesség-mulasztás és erkölcsi vétségek megakadályozására állapíttassék meg egy büntetési fokozat, melynek egyedüli célja a tanonc javítása, eszköze a humanizmus. Ez a büntetési fokozat körülbelül ilyen lehetne: 1. fok: osztály előtt való feddés a tanító részéről. 2. fok: rovás az igazgató

részéről. 3. fok: közlés a mesterrel és szülőkkel. 4. fok: tanítószerk elé idézés. 5. fok: a végbizonyítvány kiadásának megtagadása.

A tanoncok és segédek műveltségi színvonalának emelése céljából u. n. továbbképző tanfolyamokat kellene életbeléptetni, amelyekbe a felszabadult tanonc a tanonc-évek után járhat önkénytesen.

A segédeknek alkalom nyújtandó, hogy külföldre utazhassanak tapasztalatokat gyűjteni és ismereteiket bővíteni.

A vallás- és közokt. miniszterium pedig arra kérendő, szólítaná föl az összes közép-, kereskedelmi- és polg. iskolákat körrendeletben, hogy a tanulóknak minden alkalommal magyarázzák meg e két pálya fontosságát és hogy törekedjenek a fiuk érettségire szert tenni, vagy legalább 4 középiskolát vagy polg. isk. osztályt végezni és csak azután lépjenek e pályákra.

A jelen tanterv mielőbbi revideálása égetően szükséges; mert a jelenlegi valamennyi iparágon levő összes tanoncokra szól. Tekintettel kell itt lenni az egyes iparágakra és minden tanterv utasítással látandó el. Óhajtandó még, hogy e tantervek a gyakorlati képzésre is kiterjeszkedjenek és ajánlanák a muzeumok, kiállítások, gyár- és ipartelepek tanulmányozását.

2. Hasonló memorandum intézendő az ipar- és kereskedelmi kamrákhoz, kérve őket arra, hogy ezt az ügyet tegyék magukévá és kövessenek el minden lehetőt, hogy a jelzett cél eléressék.

Budapest.

Szirtes Ignác.

Három kérdés című olvasmány módszeres tárgyalása.

(Folytatás és vége.)

IV. Összefűzés, összefoglalás.

a) Anthropologiai, logikai, ethikai és aesthetikai szempontból.

A nevelő-oktatás céljaihoz tartozik, hogy a növendékek képzetei, fogalmai, gondolatai, érzelmei világosak, rendezettek, erősek, tartósak, hogy általában tudásuk egységes, összhangzatos és hogy az erkölcsös képzetek az uralkodók, a vezetők, a legerősebb motívumok legyenek; azért a Herbart-féle iskola minden tanítási órában az összefoglalást, az összehasonlítást, a társítást és mint a 3. formális oktatási fokot, az ismétlést és a bővítést ajánlja. Szükséges az újat, a még ismeretlent kapcsolatba hozni a régivel, az ismerttel, a tudatban már előforduló különféle képzeteket egymással összehasonlítani, a nézletekből, szemléletekből képzeteket, fogalmakat alkotni, az okozatokból az okokra, a következményekből az előzményekre következtetni, a célok ismeretéhez a jó eszközök kitalálását kapcsolni. A természetben és az emberi társadalomban az ember ezen jelenségeket mindig ugyanazon rendben, kellő időben, kellő helyen, a kauzalitás törvénye szerint alakult összefüggésben látja, de a korlátolt érzékek, az előítélet, a tévedés okozzák a helytelen asszociációt, a hamis gondolkodást.

Szükséges továbbá a növendéket a gondolkodó, alapos olvasásra szoktatni és velök megértetni, tudatni, hogy sokkal jobb egy jó könyvet tiszter olvasni, mint tiz könyvet csak futólagosan, felületesen. Magától értődik, hogy a tanár az összefoglalás alkalmából szem előtt tartsa a növendékek gondolkörét és műveltségi fokát és az untató, fárasztó tárgyalás és tanítás káros következményeit.

Egészségtani, lélektani, gondolkodástani és erkölestani szempontból lehetne a növendékeket még egyszer figyelmeztetni a 3 kérdés fontosságára és ezeket összehasonlítani pl. „A nemes tett,” „Az okos leány“ c. olvasmányokban előforduló kérdésekkel. A tudósok és a remete által adott feleletek

szintén képezhetik az összehasonlítás, a bírálás és a vizsgálódás haszonnal járó tárgyát. A tudósok feleletei elvontak, homályosak, dogmatikusak, hamisak voltak, a remetéé pedig konkrét, szemléletes, a gyakorlati életből merítettek, könnyen felfoghatók, igazak satb.

Már beszéltünk a király, a remete tulajdonságairól; de olvasás közben csak a jó megértést, az érdekgerjesztést tartottuk szem előtt. E tanítási fokon azonban a tudást, az erkölcsi belátást bővítenünk kell, és a többi tantárgyakkal, különösen a hit- és erkölcstannal, a történelemmel, az irodalommal kapcsolatot teremtenünk. Pl. bizonyítsuk be, hogy a király tudnivágyó volt: mit tett, hogy a tudvágyát kielégítse? Ő gondolkodott a kérdések felett, az egész ország tudósait felszólította, jutalmat írt ki, a tudósokat meghallgatta, ezeknek feleleteit vizsgálta, a remetéhez utazott, szegény ember gunyájába bujt, (*miért?*) leszállt lováról, egymaga gyalog indult, és mi volt e most felsorolt eszközöknek a célja?

Az egész elbeszélésben nincsen említve, hogy a király *könyörületos, emberszerető* volt, de tettei tanuságot tesznek arról. A gyenge, öreg remete helyett dolgozott, az idegen, életveszélyesen sebesített emberen segített, megmentette az életét. Midőn a király látta, hogy ez öreg, gyenge remete mily nehéz munkát végez, mit érzett? fájt neki, *fájdalmat* érzett, szenvedett felebarátja szenvedéseivel; ez az érzelem *nemes, erkölcsi érzelem*. Mit érzett a király, midőn a remete bölcs, világos és igaz feleletét hallotta? Kellemes érzelmet. Ez az igazság iránt érzett szeretet érzelme; ez *szellemi érzelem* stb.

Általában megfigyelendő, hogy ezen olvasmány segítségével kevésbé a *külső világ* ismeretét, mint inkább a belső világot, az *öntudatot*, az ön- és emberismeretet lehet kiképezni.

Ezen olvasmány tárgyalása alkalmából szükséges továbbá, hogy a tanár a növendéket figyelmeztesse saját belső világára, hogy helyeztesse őt hasonló lelki állapotba, hogy a növendék is átélje fantáziájában ez eseményeket és átérezze ezen érzelmeket. Mert csak az, aki már félt és remélt, aki már örült és búsult, aki már fogékony társaságban élvezte a természet szépségét, a könyörület, a jótett kellemes érzelmét, aki már tapasztalathól ismeri a betegség fájdalmát, a szeretett ember halála felett érzett szomorúságot, vagy a harag, az irigység, a megijedtség kellemetlen érzelmét: az értheti más ember lelki állapotát is. Psychikai önismeret nélkül nincs pszichológiai ismeret, nincs emberismeret. (Lásd az új miniszteri Tanterv és Utasítás 52. oldalán „*Az olvasmányok tartalmi tárgyalása*“ című fejezetét).

A remete is ember- és munkaszerető volt, amire szintén csak tetteiből lehet következtetni.

Micsoda tulajdonságokat figyelhettünk meg az idegen szakállas emberen? Bosszuálló volt, elhatározása se a vallás, se az erkölcstan szabályainak nem felelt meg, de jó tulajdonságai is voltak, mert engesztelékeny, bűnbánó és háladatos volt. Micsoda személyekről kell *még* említést tennünk? Mi volt pl. annak az oka, hogy az idegen ember rossz szándéka nem sikerült? Mindenekelőtt a király munka- és emberszeretete, hogy a remeténél maradt, de az is fontos ok volt, hogy a király *hátramaradt utitársai* a bosszuálló embert felismerték és úgy megsebesítették, hogy bűnös szándékát nem tudta megvalósítani. Mi volt ezen cselekvésnek indító oka? A király iránt érzett szeretet. Micsoda tulajdonságokat lehet tehát ezen hivatalnokokon szolgákon tapasztalni? Önfeláldozásra készek voltak? A kötelességérzet, a lelkiismeretesség volt tetteiknek indító oka. Egy szóval: a költő nem él elvont fogalmakkal, hanem elbeszélve sorolja fel azon cselekedeteket, melyek a tudvágy, az emberszeretet, a munkaszeretet, a könyörület, a bosszu, a kiengesztelés, a háladatosság, a bűnbánás, az önzetlenség érzelmeinek következményei. Jól tudja, miképen kell tanítani a népet, miképen lehet hatni a nép lelkére.

Idő rövidsége és térszűke miatt nem folytathatom az összefoglalást, csak arra bátorodom kartársaimat figyelmeztetni, hogy ez az olvasmány erkölcsstani múzeumhoz hasonlít és hogy a tanító minél gyakrabban olvassa azt, annál több alkalmat fog találni anthropologiai, ethikai, aesthetikai fejtegetésre, annál több lelkesedés fog ébredni saját kebelében, annál szebben fogja az olvasmányt előolvasni, annál jobban fogja meleg, világos, érdekes tanítása által a növendékeit lelkesíteni. Most még bátor leszek a nyelvtani, irálytani és irodalmi összefoglalásról néhány észrevételt elmondani.

b) Nyelvtani, irálytani és irodalmi szempontból.

Már a közlés előtt és a közlés közben az olvasmány megértése céljából kellett a tanítónak néhány rokonértelmű és rokonalakú, néhány átvitt értelemben használt szót és néhány szócsoportot, szójárást, szólásmódot és mondatot megmagyarázni. Mind e megmagyarázott szókat a tanulók írják a nyelvtani füzetbe azon célból, hogy a tanító vagy a tanár a növendékekkel megismertesse a *szójelentéstan*, az *onomatika* és a *szóképzéstan*, *szófejtéstan* néhány szabályát, melyeket a legközelebbi nyelvtani órában még egyszer bővebben és alaposabban begyakorol.

A szavak jelentését és alakjuk változását a szók történetéből lehet megtanulni. A szók értelmének változása részint a fogalom *körének* megszorítása vagy kiszélesítése, részint pedig átvitel, pl. *metaphora*, *synekdoche*, *metonomia* útján történik.

E szójelentés tanítása a nyelvtani tanításnak nagyon fontos része, azért célszerűnek tartom a t. tanítóknak figyelmét a következő művekre irányítani: „*Die Sprache*, II. Theil von *W. Wundt*“ különösen „*Der Bedeutungswandel, Gesetzmässigkeit des Bedeutungswandels*“; továbbá: „*Nyelvphilosophiai problémák néplélektani alapon*“, dr. *Krausz* Jakab; továbbá: „*Das Leben der Seele*.“ II Theil. v. *Lazarus*. *Magyar történeti szótár*, *Szarvas* Gábor és *Simonyi* Zsigmond.

Ezen olvasmányban sok egyenes és függő idézet fordul elő, ezek ismerete nagyon fontos a megértés, a helyes beszélés, a szép olvasás és az interpunkció helyes alkalmazása céljából, azért célszerűnek tartottam ezen nyelvtani jelenséget már az olvasmány tárgyalásánál megmagyarázni, de ismétlés és kibővítés céljából most is ajánlom ezen mondatok különféle alakjának bemutatását és megmagyarázását, pl. Barátom azt mondta: „Holnap bizonyosan jövök.“ Az első mondat a bevezető, idéző mondat, a főmondat; a második mondat az *idézett* mondat és pedig *egyenes idézet* és mellékmondat. Az egész összetett mondat, még pedig tárgyi mellékmondattal bővített főmondat. Barátom azt mondta, hogy holnap jön. A második mondat az idézett mondat, még pedig *függő idézet* és szintén mellékmondat. Ha a beszélőnek mondását saját szavaival minden változás nélkül idézem, akkor ez a mondat *egyenes idézet*, ha pedig a beszélő mondását nem saját szavaival, hanem változtatással, csak értelme szerint adom vissza, ez a mondat *függő idézet*.

A tanító figyelmeztesse a tanítványokat, hogy ezen olvasmány az elbeszélő, oktató műfajakhoz, t. i. a népmeséhez tartozik, melynek célja egy erkölcsstani elvet, szabályt szemléletileg bemutatni. A tanító irányítsa alkalmilag a növendékek figyelmét az olvasmány szerkezetére, az események összebonyolítására, az okozati összefüggésre, az érdekesítő és a szívreható párbeszédre, a költő képzeletének munkájára a világos, könnyen levonható erkölcsös tanulságokra, az egyszerű népies irályra és a sikerült magyar fordításra. A mese a 3 három kérdéssel kezdődik és a 3 felelettel végződik, de Tolstoj ezeket nem deduktív módon adja elő, hanem úgy mint Sokrates az ő tanításait, felvilágosításait, mindig kérdező módon, induktív módon; a mindennapi életjelenségekből indul ki és ezekből vonja le az erkölcsi tanulságokat.

c) Tolstoj Leo életrajzi adatai.

Ha egy költeményt vagy egy más műfajt jól megérteni akarunk, akkor célszerű a költő életrajzát és azt az alkalmat, okot ismerni, amely őt ezen mű megírására indította. Ez a népmese napvilágot látott egy igen nemes emberbaráti cél szolgálatában.

Az 1903-ik évben a kisenevi orosz műveletlen nép fellázadt a kormány ellen és ezen alkalomból vérlázító kegyetlenséggel megtámadta, kirabolta, kifosztotta, meggyilkolta az ottani zsidókat. Ezen szomorú időben alakult Berlinben egy bizottság, mely a kisenevi szerencsétlen családok hátramaradt özvegyeinek és árváinak segítségére gyűjtést rendezett. Ez a bizottság, mely a költő emberszeretetéről meggyőződve volt, azon kérelemmel fordult hozzá, hogy egy Almanach kiadásával járuljon hozzá a gyűjtés gyarapításához. Tolstoj két népmesét küldött be. Az elsőnek címe: „Aszszarhadon király,” a második népmese a most tárgyalt „Három kérdés” című.

Ha a költő nem lett volna olyan szerény, a feleleteket saját életéből vonhatta volna le. A berlini bizottság felkérte őt, hogy ő is járuljon hozzá a kisenevi szerencsétlen zsidó családok támogatásához egy irodalmi munka beküldése által. A költő gondolta: „*Itt az idő a jótékonyásra*, ezt nem szabad elszalasztani, most a *kisenevi zsidók* a legfontosabb emberek, kikkel nekem foglalkoznom kell, és ha azt teszem, akkor nemes, emberbaráti cselekedetet végzek.” De ő inkább költött egy elbeszélést egy királyról, egy remetéről és egy veszedelmesen sebesült idegenről, ami által erkölcsi elveit érdekesebb, csattanósabb és meglepőbb alakban közölte.

E nemes író neve *Tolstoj* Nikolájevics Leó gróf, született Jasznaja-Poljanában, 1828. szeptember 9-én. Jasznaja-Poljana másfél mérföldnyire van *Tula* városától, mely nagy kereskedelmi város, nem messze Moszkvától. Tolstoj háza nem valami nagyon fehérre van meszelve és teteje vasból való.

Sok regényt, novellát, vallásos, erkölcsstani, társadalmi értekezést írt, melyek majd minden európai nyelvre lettek lefordítva. Magyar nyelven is több műve jelent meg, pl. a „Kreuzerszonáta,” fordította Somogyi Béla; továbbá: „Családi boldogság” fordította Szentkirályi; „Háború és béke” stb. Különösen általános feltűnést keltett az ő fellépése mint néptanító, népnevelő, mert sok éven át felolvasásokat tartott az orosz parasztok előtt, kik őt szeretik és megvédik a művelődés és felvilágosítás ellenségei ellen. Továbbá híres lett az ő pedagógiai, irodalmi tevékenysége által, mellyel a régi és most is uralkodó pedagógiai előítéletek ellen lépett fel. Aki Tolstoj eredeti pedagógiai nézeteit jobban akarja megismerni, annak ajánljuk a *Tschertkow* A. által orosz nyelven kiadott és *dr. Syrkin* által német nyelvre fordított az 19. 2. évben megjelent: „*Ueber Erziehung und Bildung*” című művét, mely valóban sok jó és új gondolatot tartalmaz, de a vallásról, különösen az ó-testamentumról balvéleményeket és tévedéseket közöl és az öreg, híres orosz író és a szent igazság valóban megérdemelnék, hogy közülünk valaki a nemesszívű bölcselkedőt a fentnevezett művében foglalt tévedéseire és balitéleteire írásban figyelmeztesse. Bővebb életrajzát közli a „Gróf *Tolstoj* Leó.” Írta dr. Erich *Benneker* című német könyv.

E) Alkalmazás. Begyakorlás.

1. Az olvasmány tartalmának írásbeli visszaadása normális, rövidített sűrűsített és kibővített alakban.

2. Kikeresni néhány tanult olvasmányt címük szerint és azoknak tartalmát sűrűsített alakban visszaadni.

3. Kikeresni néhány egyenes és függő idézetet.

4. Kikeresni néhány rokonalakú szót, pl. rák, rág, — kard, kart —, szánd, szánt — tiz, tűz —, méz, mész. stb.

5. Leírni néhány szót, melynek mindegyikének több jelentése van: pl. *hó* = légkörű csapadék, *hó* = az évnek tizenkettedik része, — *ige* = beszédrész, Tíz *ige*, szálló *ige*. Levél = a növény egy része, levél = pl. hálalevél; föld = a bolygó, föld = birtok, föld = ásvány stb.

6. Kikeresni néhány rokonértelmű szót az olvasókönyvből, pl. kunyhó, cella, ház — gyöngye, erőtlenség, — fut, szalad, siet stb.

7. Az olvasókönyvből kikeresendő néhány szó átvitt értelemben, pl. *vinni*, véghez vinni, nem kell annyira vinni a dolgot, *árnyék*, szárnyaid árnyéka alatt, az anyád árnyéka, *esni* betegségbe, kétségbe esni stb.

8. Ezen olvasmányból kiirandók mindazon szavak, melyek erkölcsstani fogalmakat jelentenek, pl. idejét beosztani, lelkiismeret, ébren figyelni, Isten imádása stb.

9. Felsorolni az olvasókönyvből, a bibliából, az irodalomból oly mondatokat, melyek hasonlóak ezen olvasmányban előforduló elvekkel, ezen elbeszélésben említett erényekkel, pl. Mózes III. könyve, 19. fejt. 18. v. Ne légy boszuálló, sem haragtartó néped fia ellen és Mózes III. könyve 19. fejt. 34. v. „Szeresd az idegent, mint tenmagadat.“

10. A magyarországi zsidók politikai és társadalmi helyzetének összehasonlítása az oroszországi zsidókéval.

V. Befejezés.

Tisztelt hallgatók! Az általam ajánlott olvasmányok módszeres tárgyalását ezzel befejeztem. Pedagógiai irodalmi tevékenységemet 53 évvel ezelőtt kezdettem meg egy didaktikai cikkel: a „*Mózes Gesang*“ című olvasmány tárgyalásával. Ma alkalmasint ezzel a gyakorlati didaktikai cikkel befejeztem az én pedagógiai irodalmi tevékenységemet.

Ezen értekezés olvasói közt egyik vagy másik ezt az új olvasmányt nagyon nehéznek fogja tartani. Ilyféle panasszal több kolléga is fellepett már az egyesület által kiadott olvasókönyvek ellen, de szerény véleményem szerint, ez csak tévedésből történhetett. Csak az alsóbb osztályokban, hol a gépies olvasás a főfeladat, ott szükséges, hogy az olvasmányok szövege minél kevesebb elvont és megmagyarázandó szót tartalmazzon, de a felsőbb osztályokban már szükséges, hogy a tárgyalandó olvasmányokban oly szavak, szócsoportok, mondatok és mondások forduljanak elő, melyek megmagyarázása által a növendékek gondolkodó, érző és beszélő tehetsége jobban kifejlődhetik és szókincse bővíthet. Az alsóbb osztályokban szükséges, hogy a tanító leereszkedjék a gyenge gyermekekhez, de a felsőbb osztályokban kívánatos, hogy a tanító az ifjúságot magához emelje magasztosabb, nemesebb és elvont gondolkodásra.

Azon kifogásra, hogy az olvasmány terjedelme túlságosan nagy, bátor vagyok azon megjegyzést tenni, hogy a tanulók e korban már az iskolai ifjúsági könyvtárt is használják, tehát már ennél nagyobb olvasmányokat is megemésztene magánolvasásuknál. Ami pedig a tárgyalás menetét illeti ezen olvasmány tárgyalását nem kell éppen 1 olvasási óra alatt elvégezni. A tanulókat szoktatni kell alapos, gondolkodó olvasásra. Az analphabeták száma csökkent, de a felületetes, helyes, választás és vizsgálás nélküli olvasók száma szaporodott és most csak az a kérdés, mi árt többet az államnak, a társadalomnak és önmagának: az olvasni nem tudás, vagy a csábító, izgató, rossz művek olvasása?

A rövid módszeres tárgyalás alkalmából tekintetbe vettem nemcsak a alsóbb népiskolai, hanem a középiskolai ifjúságot és a tanítóképző-intézeti növendékeket is. A tanítónak minden tanításnál szem előtt kell tartani növendékeinek korát, fellogási képességét és művelődési fokát.

Én csak néhány építőkövet akartam szállítani ezen didaktikai műhöz.

Minden tanító választhat pedagógiai belátása, ízlése szerint a körülményekhez képest.

Tisztelt gyülekezet! Önök most ismerik e kiváló szép olvasmány nemes tartalmát, én tehát alkalomszerűnek találom, ha a mai emlékbeszédemet a következő szavakkal fejezem be:

A boldogult *Léderer* Bernát egész életén át a most tárgyalt népmesében felsorolt három életszabályt tartotta szem előtt.

Mindent kellő időben tett, a segélyre szorúlt emberektől sohasem tagadta meg támogatását és jót tenni mindenkor — ezt tekintette ő, de különösen boldogult neje legfőbb kötelességének. Meg vagyok győződve arról, hogy mi a boldogult jóltevőnk emlékét legméltóbban akkor tiszteljük, ha a reánk bízott növendékeink szívébe bevéssük ezen három életszabályt és őket ezek gyakorlására szoktatjuk. Akkor *Léderer* Bernát emléke áldássá fog válni! Ámen!

Léderer Ábrahám.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A pedagógia-művészet. Mindjobban és határozottabban kezd terjedni az a nézet, hogy a pedagógia-művészet, a tanító meg művész. Mert az elvitathatatlan tény, hogy minden tanításban és nevelésben művészeti elem is van. És éppen ezt az elemet hanyagolták el mindezideig. Tulságosan sokat hangoztatták a pedagógia tudományos elemét és nagyon keveset a tanítási és nevelési művészetet. Ha meggondoljuk, hogy a nevelés legnagyobb sikere a pedagógiai *tapintatban* rejlik, észrevehetjük, hogy itt egy titokzatos, tudományos szempontból fel sem fogható valami működik közre, amit csak a művészet terén észlelhetünk és éppen a művészet lényében találja meg magyarázatát. De ha most még tekintetbe vesszük, hogy a tanítónak másrészt pszichológiai, fiziológiai, filozófiai, történeti, természettudományi ismeretek alapos tudására van szüksége, hogy neki még bizonyos szaktudással is kell bírnia. bátran állíthatjuk, hogy a pedagógia *tudományos alapon nyugvó művészet*, amilyen az orvosi, a közigazgatási és a politikai művészet. A szót „művészet“ tehát nem szabad itt azon művészetek értelmében felfogni, melyek az érzelemben és fantáziában gyökeredznek, mert a nevelési művészet tágasabb, nagyobb és tartalmasabb értelemben művészet, mint a plasztika, festészet, költészet és zene eszthetikai művészei.

Kiviláglik ez abból a tényből is, hogy a tanítást nem lehet iskolában vagy egyetemen megtanulni, hanem a *tanításra születni kell*. Természetes, hogy az erre való hajlamot az iskolában és egyetemen lehet fejleszteni és képezni, de azt *előidézni* lehetetlen. Innen van az, hogy gyakran nagyon tudós emberekből a tanulók gúnyt űznek és kevésbé tudományosak egészen jó tanítók. Ebből látszik, hogy a *pedagógiában a művészeti elem a mérvadó* és nem a tudományos. Aminthogy nem a legtudósabb emberek voltak mindig a legjobb államférfiak, hadvezérek, orvosok. **De ilyenek voltak az akarat és a tett tisztán látó, élesen megfigyelő, életvidám emberei, akik nagyot és szépet alkottak nemzetük számára.**

Egész nevelési és tanítási munkánk ezen új felfogásával együtt jár azon további megismerés is, hogy ezentul a művészeti erőket egészen másképen kell az iskolában ápolni és fejleszteni. Az iskolának (az élet által zajosan követelt) új képzési anyagokkal való elárasztása mindenütt az ifjuság túlterhelését vonta maga után. Ifjuságunk azon veszélyben forgott, hogy a tudás bősége agyonnyomja. Így mindinkább az a meggyőződés kezdett tért hódítani, hogy az iskola feladata nem áll a kész tudás szállításából, hanem azon képesség szerzéséből, mely a tanulókat önálló kutatásra és a tudás és megismerés feldolgozására teszi képessé. Ezzel az iskola súlypontja nem többé a tudásba, hanem az *akarat és jellemképzésbe* van helyezve. Evvel egyidejűleg a modern iskola ideálja a *teljesen szabad ember egyéniségének* követelése lett. (*Dr. Lyon*, egyetemi tanár a „Zeitschrift für den deutschen Unterricht“ című folyóiratban.)

* * *

A II. nemzetk. iskolaegészségügyi kongresszust Londonban 1907. augusztus 5. és 10-ike közt fogják megtartani. A kongresszus elnöksége már megállapította az előzetes munkaprogramot és szétküldte felszólításait helyi bizottságok megalakítására. Az Országos Közegészségi Egyesület iskolaorvosi és egészségtan-tanári szakbizottsága legközelebbi ülésén fogja a kongresszus magyarországi bizottságát megalakítani. A kongresszus tárgyalásai a következő csoportok keretében fognak lefolyni: 1. Iskolák építése és berendezése. 2. Az internátusok egészségügye. 3. Iskolaegészségügyi vizsgáló módszerek. 4. A tanítás módszerének élet- és lélektana. 5. A tanítók és tanulók egészségügyi kioktatása. 6. Az iskolai ifjúság testi nevelése s a tanulók kiképzése az egyéni egészségügyben. 7. Fertőző betegségek s az iskolás gyermekek egészségének figyelemreméltóbb károsodásai. 8. Különös iskolák gyenge, nyomorék, gyenge-tehetségű, vak, siketnéma és más, különös oktatást igénylő gyermekek számára. 9. Az iskolai ifjúság egészségügye az iskolán kívül. 10. A tanítók egészségügye. — A kongresszussal kapcsolatosan kiállítást is rendeznek. A kongresszus állandó nemzetközi bizottságában a magyarokat dr. *Liebermann* Leó egyetemi tanár és dr. *Schuschny* Henrik képviseli.

* * *

Iskolakijárat. A tavasszal Bécsben egy külön erre a célra épített próbaszínházban tartott kísérletek arra az eredményre vezettek, hogy tűzvédek alkalmával a kijáratok száma még mindig nem elegendő arra, hogy a megrémült és fejét vesztett közönség kellő rövid idő alatt távozni képes legyen. Ez alkalommal szóba került hasonló esetekben az iskolák látogatóinak viselkedése is. Természetesen a körülmények nem azonosak, s az itt előállható veszedelem a színházakhoz képest sokkal ritkább, de viszont ha már megtörténik, következményei sokkalta súlyosabbak. A színházak nagy átlagban ezer, legföljebb kétezer nézőre vannak berendezve s rendszerint hat, nyolc, sőt néha még több kijáratot bírnak. Ezzel szemben ma már a húsz-huszonöt tantermes kettős iskolák egyáltalán nem ritkák, amelyekben tehát szintén majd kétezer gyermek tanul és ezeknek mégis csak két, egy fiú- és egy leánybejáratuk van. Ha tekintetbe vesszük azt a körülményt, hogy felnőttek mennyivel kevésbé jönnek az ijedtség következtében abba a helyzetbe, hogy egyes kijáratokat tömegesen megrohannak, hogy továbbá a színházaknál ma már a lépcsők közvetlenül vezetnek a szabadba, holott az iskoláknál mindig hosszú és gyakran tekervényes, sőt részben sőtét folyosók közvetítésével, akkor az arány még sokkalta rosszabb lesz és az iskolák biztonságát a színházakénál négyszer, ötször kedvezőtlenebbnek kell tartanunk. A német polgári iskolai tanárok legutóbb ebben a tárgyban memorandumot terjesztettek be, amelyben tárgyalva azokat a veszélyeket, melyek az iskolákban pánikot és ennek folytán tömeges szerencsétlenséget idézhetnek elő, azt a javaslatot teszik, hogy az iskolák tervezésénél bizonyos normáliák legyenek kikötve a lejáratokra nézve is és hogy számuk ezentúl a tantermek és az elhelyezhető gyermekek számával hozassék arányba, nem mint eddig, kizárólag a telek alakjától és az utcai homlokzat architektonikus megoldásától tétessék függővé, amint ezt a nagyobb, több emeletes iskoláknál kivétel nélkül találjuk. A beadvány kiterjeszkedik arra is, hogy bár a fenyegető veszélyek között iskoláknál, már csak a nappali oktatás folytán is, a tűz nem játszik oly szerepet, mint színházaknál, gyakoriak oly kis jelentőségű esetek, mint vízcsőrepedés, mennyezet leszakadás stb., melyek itt aránylag nagy ijedelmeket okozhatnak.

* * *

Az osztályok létszáma ügyében a berlini iskolahatóság e napokban elrendelte, hogy jövő iskolaévtől kezdve az I., II., III., IV. osztályban 50, az V.-ben 55, a VI., VII., VIII. osztályban 60 legyen a tanulók számának maximuma. A maximális számnak csekély áthágása csak abban az esetben engedhető meg, ha a gyermekek elhelyezése más iskolákban nehézségbe ütköznék.

* * *

Tornázás fűző nélkül. A trieri kormány rendeletet bocsátott ki, mely a leányoknak megtiltja, hogy a tornaóra alatt fűzőt viseljenek. Együttal utasította a felső leányiskolák igazgatóit, hogy ezen rendeletnek szigoruan érvényt szerezzenek. A leánytornázás érdekében állna, ha a magyar hatóságok is foglalkoznának ezen kérdéssel.

Rózsa Ede.

**

TÁRCA.

Samu Hosztót.

Csak így hívtuk a jesivában. Volt-e neki más neve is, azt biz'Isten nem tudom. Nem kereste azt senki. Így hívták, mert Hosztótból került hozzánk valamint Slome Békásit Békásnak, mert apja ott koreshmáros volt.

De Samu Hosztót sokban különbözött tőlünk. Ő habár szegény volt, nem volt kénytelen velünk együtt szenvedni és nyomorogni; ő nem evett „koszt- napokat“, neki nem volt strézlie. (Erre a szóra a Tudományos Akadémia pályadíjat tűzhetne ki, hogy eredetét megfejtsék.) Szóval ő nem nélkülözött, mert anyjánál lakott; nem tanult, mert a melamedok becézték és habár egy „poszegot“ sem tudott és a „sirre“ sem járt el pontos időben, azért mégis ő volt a jesiva kedvence. S miért? Mert atyja Szrole Hosztót volt, ki ugyan botos lett volna, de ő inkább a szent tanban buvárkodott, ahelyett, hogy krajcárért masinát vagy szallagot kínált vagy adott volna a hosztóti asszonyoknak és leányoknak. Ő betartotta az Írás szavait: „vehigíszo bo jomom volojló.“ Felesége a jó Chajle néni pedig vezette a „scheftet“ az ő legjobb tudása szerint, s férje csak akkor ment be a boltba, ha valami jámbor „ajrach“ bucsuzott tőle és egy kis útravalót kellett neki adni. Hogy mennyire dézsmálta meg ilyenkor ereb Szrole a szűkes napi árulást, azt csak az tudná megmondani, ki a szívet és a vesét vizsgálja, mert a főkönyvben ilyen tételek elő nem fordulhattak, részben azért, mert nem is voltak könyvek erről és más egyébről sem vezetve, részben azért, mert „matan beszeszer“ volt, melyről a magyar azt mondja: „Ne tudja a bal kezéd, hogy mit cselekszik a jobb, midőn jótékonytságot gyakorolsz!“

Ilyen ember volt ereb Szrole Hosztót; jámbor, adakozó, istenfélő és c mellett igazi tudós lamden, kiről még a celemi rabbi is nagy elismeréssel beszélt.

Mikor Samuka apja meghalt, anyja I...-be jött lakni, hogy egyetlen fiából olyan lamdent neveljen mint b. apja volt. Az apja érdemeit élvezte a jesivában Samuka, minthogy mindenki istenes dolgot vélt cselekedni, ha Samukát tanítja és buzdítja.

Pedig a fiúnak épen semmi kedve, sem akarata nem volt a tanuláshoz. Sokkal jobban szerette a gscheftelést, s ha mink hazajöttünk a strézlinkről, csakis őt szoktuk azzal megbízni, hogy a kapott tojást és más cfélet eladja s pedig minden szenzál-díj nélkül. Lehet, hogy ezt azért tette, hogy mi az ő hibáit és mulasztásait fel ne tárjuk a rebbe előtt, de lehet, hogy azért tette, hogy mi ezeket a tojásokat csak azért adjuk el, hogy a kapott pénzen kenyeret vegyünk, mert hát mégis csak nagyobb kenyeret kaptunk két krajcárért, mint a mekkora egy tojás.

Így éldegéltünk mi boldogan a sok szenvedés és nélkülözés közt, s lehet, hogy a tudós rebbe és a nagytekintélyű melamed mégis jó bachurt faragtak volna Samu Hosztótból is, ha a véletlen közbe nem játszik s engem több társaimmal együtt, — kiket Samu legjobban szeretett, — azért, mert beleízleltünk a magyar szóba és prófán ismeretekbe, ki nem csapnak a jesivából. De mikor minket kitiltottak, akkor már Samu a világ kincséért sem maradt tovább ott; elment Györbe inasnak és kereskedő lett, mi pedig ki ide, ki oda elszéledtünk az egész országba, hogy megkezdett profán ismer-

teinket gyarapítsuk. Így lettem én tanító, Slome Békás pedig Erdély legnagyobb városában színházi komikus, míg Kalme Szegvár fővárosi orvos.

* * *

Az élet küzdelméből mindnyájunknak bőven kijutott, s a hosszas fáradozás a megélhetés gondja, csakhamar elhomályosítja az ifjúkori emlékeket. Ha fel is tűnik néha egy-egy kép a múltból, iparkodunk tőle szabadulni, mert félünk, még csak gondolatban is átélni azokat a rég elmúlt keserves napokat. Csak néha, mikor a sors összehoz bennünket az ifjúkori pajtásokkal és elbeszélgetünk a múltból, érezzük: hogy az ürömben is volt öröm.

Az összetartás megszűnt köztünk a fenti kettőn kívül, kikkel gyakrabban találkoztam, a többi bachur társaimmal sohasem találkoztam, Samu Hosztótról is csak annyit hallottam, hogy gazdag ember és valahol az Alföldön lakik.

Pár évvel ezelőtt a nagy szünidőben hajón utaztam, hogy J . . .-be menjek kedves szüleim sírjához. Útközben sokkal könnyebben ismerkedünk, mint más helyeken, különösen áll ez a hajón, itt nincs az ember egy fülkébe bezárva, hanem szabadon járhat kellhet és így az összes utasokat láthatjuk.

Természetemnél fogva zárkózott ember vagyok és ha egyedül utazom, mindig ellátom magam olvasni valóval; sőt megtörtént már az is, mikor tanítógyűlésre utaztam és bokros teendőim nem engedték, hogy értekezésemet otthon elkészítsem — azt a hajón csináltam meg. Most is egy komoly pedagógiai könyvet olvasgattam a hajónak egy félreeső zugában, s úgy elmélyedtem az olvasásban, hogy mikor a pincér a közös ebédre felszólított, észre sem vettem és kérdésért felelet nélkül hagytam. Alig távozott el a pincér hozzám jön a szomszéd asztaltól egy úri ember, megszólít és ezt mondja: „Nagyon érdekes munka lehet, amit ön olvas. Már 4 – 5 állomást elhagytunk és ön fel sem pillant, oly mohón olvasgat. Ha szabad kérdeznem mit olvas?”

„A munka — felelém — nemcsak érdekes, de tanulságos is. Pedagógiai mű, mely csak nemrég hagyta el a sajtót és minthogy nagyon sok általam még ismeretlen új pedagógiai és didaktikai elvet tartalmaz, azért köti le oly nagy mértékben figyelmemet.”

„Ön tehát tanító,” — mondá az én ismeretlenem.

„Igen, d . . . i tanító vagyok.”

„Talán valami új állomásra pályázik és azért tanulmányozza a könyvet, hogy ott megmutassa azt, hogy ön az újabb pedagógiai irányt is ismeri?”

„Nem uram, nem pályázom én sehova sem. J . . .-be utazom s csupán azért, hogy két sírdombot, mely dombocskák az én félvilágomat zárják magukba, felkeressek és ott gyermeki kegyeletemet lerójjam.”

„E szerint ön zsidó?”

„Igen, az vagyok.”

„Lám, én azt hittem, hogy ön nem tartozik ezen felekezethez. Én is, sajnos, zsidó vagyok; nálunk is van zsidó iskola, de én nem is járattam gyermekeimet zsidó iskolába és pedig csupán azért, mert gyermekeimnek modern műveltséget akarok adni, nem olyant mint a minőt a zsidó chéderek képesek adni.”

Ismeretlenem szavai sértettek és majdnem kizökkentem szokott nyugodtságból, de mérsékelve önmagamot, így feleltem: „Hogy ön sajnálja zsidó voltát, arra csak azt válaszolhatom: a zsidóság is ép úgy sajnálhatja azt, hogy ön — már megbocsásson nyíltságomért — és önhöz hasonló gondolkodásúak hozzá tartoznak. Mert habár sokszor és sokat kell is elszenvednünk és eltűnnünk vallásunkért a hígvelejűektől, azért a zsidóság, mely négyezer éves multa és fényes történeti misszióra tekinthet vissza, melynek a civilizáció és az emberiség oly sokat köszönhet, nem érdemli meg, hogy lesajnálják. Ön, uram, nem ismeri sem vallását, sem a zsidó nép történetét, még kevésbé

ismeri a zsidó iskolákat és ezeknek magas nívón álló kulturmisszióját és ténykedését, mert különben nem szólna azokról az iskolákról, melyekről a felsőbb hatóságok is dicsérettel szólnak, ilyen becsmérlőleg.

„Már hogy én nem ismerem a zsidó vallást és a zsidók történetét? Nagyon téved. Jól ismerem bíz azt, hisz valamikor bachur voltam, apám ép ott J . . . -ben van eltemetve, ahová ön utazik. Szegény öregem, azt mondták akkor, mikor még gyermek voltam, híres talmudista volt, ki éjjel-nappal a vastag foliánsokat bujta, pedig nézetem szerint sokkal okosabban cselekedett volna, ha kis üzlete után néz, mert akkor kevesebb tudomány mellett is családjának nem kellett volna a mindennapi kenyeret nélkülözni és lehet, hogy ő is úr lett volna és én sem küzdöttem volna annyit, míg valamire vittem, mint így. S ki tudja, mi lett volna belőlem, ha néhány társamat, kiket nagyon szerettem, ki nem csapják a jesivából. S tudja miért?”

„Igen, — válaszoltam mohón, — mert a szentírás mellett profán tárgyakkal is foglalkoztak!”

„E szerint ön is ott járt a jesivában, s talán szintén a kicsapott bachurok közül való?”

„Az vagyok; nevem a jesivában Sime jószám volt, mivel sem apám, sem anyám nem élt.”

„Én pedig Samu Hosztót voltam, s most már ne urazzuk egymást, hanem szólítsuk egymást a régi barátságunk emlékére „te“-nek, most már csak elhiszed, hogy ismerem a zsidóságot, s a zsidó iskola fanatizmusát?”

„Tévedsz, te nem ismered sem az egyiket, sem a másikat. Az akkori jesiva, a chéder össze nem hasonlítható a mostani modern és minden tekintetben a kornak megfelelő zsidó iskolával. Te nagyon is elfogult vagy, sőt mást is mondhatnék, gazdagságod és jómódod, talán — ezt nem állítom biztosan, mert életed nem ismerem — más felekezethez való dörzsölőzködésed zsidógyűlölővé tett, mert különben ilyen lesújtó kritikát nem mondanál mi rólunk, amit még a legvadabb antisemita sem mer megtenni.”

„Megengedem, hogy ott, ahol te működöl nem úgy van egészben, mint én állítottam, de nálunk bizony nem sok a különbség. Azért nem is járatom a zsidóiskolába gyermekeimet. Hozatok hozzájuk német- és francia keresztény nevelőnőket, mivel meg vagyok arról győződve, hogy ezek sokkal jobb és a művelt társadalom ízlésének megfelelőbb nevelést nyújtanak, mintha valami solet-zsidó leányát alkalmaznám a házamnál.”

„Ép ez a mi zsidó uraink és zsidó asszonyaink legnagyobb hibája. Ha egy német mosogató leány, vagy tudja Isten miféle hölgyemény kerül házukhoz, az előtt még a nagyságos asszony is fejet hajt. S miért? Mert hízeleg a nagyságának, hogy keresztény és ami a fő, külföldi kisasszonyt tarthat a házánál. Hogyan is lehetne egy szerény, jó modorú zsidó nevelőnővel úgy hencegni, mint azzal a világlátott keresztény hölgygyel? Hisz ez — mitől isten ments! — még az clavult ósdi héber imákra, jámborságra, istenfélelemre és szülők iránti tiszteletre is megtanítaná a növendékeit, míg a külföldről ide importált kisasszony ilyennel nem bajlódik, inkább elvezeti őket a keresztény templomba, megtanítja őket modern imákra és e mellett még a gyermekek előtt a szülőket is ócsárolja, kigúnyolja őket, mert zsidók és kiöli a zsenge gyermeki szívből a szülők iránti szeretetet ép úgy, mint isten és embertársaik iránti tiszteletet. Ilyen a ti modern neveléstek, s ez okozza körötöknek demoralizálását.”

Még mielőtt Samu Hosztót felelhetett volna, a közös ebédhez szólították, s minthogy én nem tartottam vele, beszélgetésünk félbe maradt.

Ebéd után megint hozzám csatlakozott az én barátocskám s így szólt:

„Nagyon sötét szemüvegen át nézed te a mai modern magamfajta zsidóságot, pálcát törsz fölöttünk, mert nem ismered a helyzetet. Lásd, én, ki

nagykereskedő és bankdirektor vagyok, kinél a megyei székhely összes hivatalnokai megfordulnak, csak nem lehetek annyira elmaradott, hogy a vendégeim előtt gyermekeim héberül imádkozzanak, vagy a zsidó vallás nagyszerűségét (?) bemutassák. Én nem törődöm a zsidósággal, nem keresem fel őket, kivéve üzleti ügyekben, esküvőm óta nem láttam zsidó templom belsejét és még azzal sem törődöm, ha gyermekeim nem maradnak meg a zsidó valláson.“

Erre már aztán mást nem mondtam neki, mint azt, hogy: „Sajnálak, barátom, szívből sajnálom elhibázott életedet, s csak azt kívánom, hogy soha se legyen okod ezt megbánni!“

E közben áttértünk ifjúkori élményeinkre, miközben elmondá, hogy neki a szerencse mindig kedvezett. Még egész fiatal volt, mikor a cég, melynél kitanult, utazónak alkalmazta; minthogy szép állása és fizetése volt, anyját is segélyezte havi pénzzel, de egyszer megtörtént vele az: hogy ép egy zsidó ünnepen J...-be kocsin jött anyját meglátogatni, anyja ép akkor ballagott hazafelé a templomból a többiekkel és meglátva őt a kocsin, a saját anyja annyira felháborodott, hogy többé a havi segélyt sem fogadta el, inkább éldegélt a zsidó község kegyadományyaiból. Haláláról is csak későn értesült másoktól, mert testvérei nem érintkeztek vele. S ép ez az elvakultság, ez a fanatizmus idegenítette őt el teljesen a zsidóságtól.

Próbáltam barátomat felvilágosítani, hogy az ő szent életü anyja bizonyosan sokat szenvedett azon tudat miatt, hogy fia nem maradt meg azon az uton, melyre ő tanította, s hogy ő neki tapintatosabbnak kellett volna lenni. Tudhatta volna, mily fájdalmat okoz, ha atyja emlékét azzal gyalázza meg, hogy ünnepnapon kocsin megy anyját meglátogatni, és hogy ő elutasította segítségét, ez korántsem fanatizmus, hanem a megboldogultnak lelki meggyőződése, mert így vélt vezekelni a te büneidért.

Barátom elmerengve hallgatta ezt, talán gondolatai visszaszálltak a rég elmúlt gyermekkorba, s miközben hajónk kikötött és mi elváltunk, csak ennyit mondott: „Ha tudtam volna, hogy ép akkor zsidó ünnep van!“

Tizenöt év mult el találkozásunk óta és én ez idő alatt mitsem hallottam barátomról.

A napokban az iskolaszolga azzal jött be hozzám, hogy egy szegény ember beszélni akar velem. Kértem, várjon reám, míg az óra letelik és akkor szívesen rendelkezésére állok. Óra után kimentem és kit látok? Egy meggörnyedt, idő előtt megvénült beteg embert, kinek az arcáról lerítt a nyomor és kétségbeesés. Még fel sem ocsúdtam bámulatomból, mikor fájdalmas és szájalomkeltő hangon így szólt: „Hát megismertél? Hát emlékszel reám?“

Torkomat mintha fojtogatta volna valami, míg végre szóhoz jutva, mondvám: „De hogyan jutottál ilyen helyzetbe?“

Kérdésekre feleletet sem várva, elvezettem lakásomra és itt röviden így ~~adta elő a tizenöt év történetét:~~

„Elválásunk után én tovább haladtam a megkezdett utamon. Nem változtatott meg a te érvelésed, sőt bizonyos tekintetben még sajnáltalak is téged. Leányaimat nevelő-intézetekbe adtam, fiaim uras gavallérok lettek, kik semmihez sem értettek jobban, mint a pazarláshoz. Leányaim férjhez mentek, áttértek más vallásra, mert az egyiket katonatiszt, a másikat megyei tisztviselő vette el. Most már fiaimon kívül vejeim is iparkodtak fáradtsággal megszerzett vagyonomat elprédálni. Míg pénzem volt, addig „kedves atyus“ voltam, de végre teljesen tönkre mentem s most „vén zsidó“ vagyok, s kikért mindenemet, még becsületedet is feláldoztam, azok kitagadnak, még csak a kűszöbüket sem szabad átlépnem. Vagyonomból nem maradt más, mint ez a koldusbot, s most azoknak a kegyeiből kell élnem, kiket kigúnyoltam és megvetettem, mert csak a zsidó szív tud igazi jótékonyt gyakorolni. A te

kivánságod, hogy meg ne bánjam nevelésem fonákságát, nem teljesült, mert bizony én keserűen csalódtam, s bánom elhibázott életemet.“

Eddig van Samu Hosztót története. Hogy mi okozta teljes romlását, azt könnyű kitalálni. Szánom őt, mint jobb sorsra érdemes embert, bár önmaga volt oka mindennek.

Szeretném azonban mindazoknak elmondani, kik úgy gondolkodnak, mint ő gondolkodott, s kik szívesen gyujtják meg a fényes karácsonyfa gyertyáit, de szégyenlik a szerény Chanuka-mécsest. Okolhatnának e kis történetből, mert, fájdalom, igen sok *Samu Hosztót* él közöttünk! *Lantos Simon.*

EGYESÜLETI ÉLET.

T i t k á r i j e l e n t é s.

Fölvosta *Weisz J. Lipót* titkár, az O. I. T. E. Északkeleti Körének Kassán, 1906. évi július hó 2-án tartott körülésén.

Tisztelt Körülés!

A gyermek egyszerű gondtalan életében az időszámítás nem jubileumok és nagyobb időszakok szerint történik, hanem csak hónapok és legfeljebb évek szerint. Nevezetesebb események, egész életére kiható kiválóbb mozzanatok nem tarkítják azt, hanem megszakítás nélküli, egyenlő boldogság napjainak folyása.

Fiókkörünk is gyermekkorát éli még, eseményekben gazdag, nagyobb multra még nem tekinthet vissza, nagyszerű eredményekre nem hivatkozhatik még, hanem legfeljebb csak jóakarató kezdeményezésre. De határjelzők vannak itt is, melyek mutatják zajtalan csendes munkásságának áldást fakasztó nyomait.

Ilyen határjelzőhöz értünk a mai nappal is, midőn összejöttünk itt azért, hogy beszámoljunk fiókkörünknek a mai nappal bezáródó 3 évi ciklusának működésével, ténykedésével, hogy föltárjuk körünk 3 éves történetének képét sikereivel, eredményeivel, hibáival és fogyatékoságával, hogy módot nyujtsunk a t. körülésnek, hogy bölcseségével a fenforgó bajokon segítve, az elért sikerekből lelkesedést merítve, zászlónkat fennen lobogtatva, a kitűzött cél felé minél közelebb vigye.

De mi e cél? Mely szükség teremtette meg a fiókkörök létesítésének eszméjét? Mi az, mi minket 3 évvel ezelőtt arra indított, hogy körünket 2 évi fennállása után beállott tétlenségéből, tespedéséből fölrázzuk, halottaiból föltámasszuk?

Hogy e kérdésre megfelelhessünk, tisztába kell jönnünk egy másik, ennél tán még fontosabb kérdéssel, t. i. mi az anyaegyesület, az Orsz. Izr. Tanítóegyesület célja? Azt hiszem, minden tanító tudja, hogy egyesületünk 2-féle célt szolgál: Hazánk és felekezetünkkel szemben teljesíti kötelességét és a magunk anyagi és erkölcsi érdekeinek a megóvásáról gondoskodik. Feladatai közé tartozik ezek szerint, hogy tagjait, kik e föld kenyerét eszik, szabadságát élvezik, e haza véráztatta rögének szeretetében megerősítse, hogy régi jó hirökhöz méltóan hazafias szellemben vezessék, oktassák a rájuk bizott fogékony csemetéket, de, hogy felekezetüknek is hűséges, lelkes és áldozatkész fiakat neveljenek; hogy e magasztos hivatáshoz mértén a zsidó tanítókat önművelésre serkentse, hogy a tanügy haladásáról tudomást szerevezve, a pedagógia vivmányait iskoláik javára értékesítsék és gyümölcsöztessék. De a tanító érdekeről sem feledkezik meg. Betegségében gyámolítására siet, inségében segít, halála után özvegyéről és árváiról gondoskodik. És ha a Drávától a Kárpátokig akárhol a zsidó iskolákba betekintve még nemzetiségi vidéken is

édes magyar nyelvünk zengzetes hangjai ütik meg fülünket, és ha az azelőtt örökösen bolygó zsidó tanító lába alatt most valamivel szilárdabb a talaj, sorsa tűrhetőbb, állása tiszteltebb, úgy ezen jelenségekben is egyesületünk 40 éves zajtalan, csendes munkásságának, áldásos maghintésének a gyümölcsét látjuk. Tagjai buzgósága és áldozatkész mecénások bőkezősége folytán a 200.000 koronához közel járó vagyont szerzett és a lefolyt évben is segélyezésekre 7000 K-nál nagyobb összeget fordított az egyesület, amivel sok könnyet száritott fel és sok gondokozta redőt simított el. És bizonyára egyesületünk jótékony működésének méltatása és áldásos tevékenysége fölötti elismerése vezethette egyik legnagyobb jótevőnket, néhai *Megyeri Krausz Lajost*, midőn az elmúlt évben alapjainkat és így egyesületünk vagyonát is 10.000 K-val gyarapította.

Igy körvonalazván egyesületünk célját, feladatát, tekintettel arra, hogy egyesületünk csak minden 3 évben tart gyűlést, egyesületünk legvitálisabb érdeke a fiókkörök létezése, fennállása és azoknak minden évben való gyűlésezése. Mert csak így van megadva a mód és alkalom, hogy az egyesület céljait a legszélesebb mederben ismertethessük, hitközségeink figyelmét és érdeklődését nemes munkásságára irányítsuk, részére barátokat, pártfogókat szerezzünk, szóval érdekében propagandát kifejtthessünk. Mert Anteuszként, ki küzdelmeiben kimerülve, anyjának, a földnek érintéséből meritett új erőt, mi nekünk is a hitközségeinkkel és iskolafentartóinkkal való érintkezés képezi azt a forrást, melyből anyagi és erkölcsi boldogulásunk és üdvünk fakad. De meg az egyesületi tagok lelkéből is kihalna az érdeklődés, a megvitatásra váró tanügyi kérdések is elveszítenék aktualitásukat, ha a minden 3 évben megtartatni szokott nagy közgyűlésre kellene várni. Azért nagyon helyes, hogy az egyesület munkáját, feladatait decentralizálja, kisebb körökre osztja, hol minden törekvő tanító teret talál munkakedvének kifejtésére, képességeinek érvényesítésére. Itt közvetve mindenki részt vehet az egyesületi életben, az egyesület működéséről igazságos bírálatot mondhat, kezdeményezhet, indítványozhat, szóval az érdeklődés benne az egyesületünk iránt ébren tartatik. Az évenkénti körületeken gazdag változatban felszínre kerülő munkaprogram tárgyalásánál a hozzászólások nagyon alkalmasak arra, hogy önképzésre serkentsenek, önmivelődésre buzdítsanak. A különböző gyűlési helyek laikus közönsége a gyűléseken megjelenve közvetlen tapasztalatból meggyőződik a komoly munkáról, melyet a szükös viszonyok közt élő tanítók végeznek, lehetetlen ennél fogva, hogy tiszteletök és elismerésök ne fokozódják azok iránt, kik szent lelkesedéssel és lángoló idealizmussal törnek magas eszmények felé. És bár igaza van a mondásnak, hogy *nemo propheta in patria sua*, lehetetlen, hogy a gyűléseken kivívott tisztelet a helyi tanítókra is át ne vitessék és a gyűlés sikere és impozáns lefolyása az ő tekintélyük és nimbuszok növeléséhez hozzá ne járuljon. De van még egy fontos előnye a körületeknek és különösen a velök kapcsolatos kirándulásoknak. És ez a haza földjének a megismerése. Minden évben más-más helyen tartjuk a körületeket, újabb és újabb városokat ismerünk meg, megtekintjük ezek kulturális, kereskedelmi és ipari intézményeit, gyönyörködünk a vidék szépségében és természeti ritkaságaiban. Ezen élénk benyomásokkal lelkünkben honszerelmünk lángja is magasabbra csap. Földrajztanításunk is intenzivebbé lesz így és a hazaszeretet világát is könnyebben gyujthatjuk fel növendékeink fogékony szívében.

Miután fentiekben a fiókkörök létjogosultságát kifejtettem, céljait, hivatását, feladatát ecseteltem, rátérek most tulajdonképpeni tárgyamra, körünk, az Északkeleti Fiókkör 3 éves munkájának vázolására. A kép, melyet bemutatandó vagyok, nagyon tarka, változatos; fény és árnyék váltakoznak benne, Örömmel és büszkeséggel jelenthetem, hogy eddig nem remélt eredményeket értünk el. A mag, melyet 1903-ban elvetettünk, sudárba szökött, terebélyes

fává lett. Míg körünk újraalakulásánál Miskolcon csak 31 tag volt jelen, addig S.-A.-Ujhelyben 49-re, Eperjesen 50-re rugott a jelenvolt tanítók száma, a jelen ülésre pedig 80-an jelentkeztek. Itt célszerűnek látom, hogy rámutassak a tavalyi gyülestről szóló jegyzőkönyvbe csuszott egy hibára és ez az, hogy az eperjesi kartársak, szám szerint 7-en, tévedésből kimaradtak a jelenvoltak névsorából, ami úgy történt, hogy neveiket a kitett ívre nagy szerényen föl nem jegyezték. Körünk e fokozatos fejlődése mutatja, hogy az életerős és hogy van jövője. Egyesületünk 6 köre közül mi 1903. óta a mait is beleszámítva 4 gyűlést tartottunk, míg ugyanezen idő alatt az Alföldi Fiókkör és a Bács-bodrogmegyei csak kettőt tartott, a Győrvidéki és Északnyugati csak egy-egyét és a Pécsvidéki egyet sem.

A körületek látogatását előmozdítandók, szakítottunk a régi rendszerrel és elavult szokással, mely szerint a tanév folyamán tartották az üléseket, mikor a tanító idő dolgában korlátozva van és áttettük az üléseket a nagy szünidőre, mikor az idő és elfoglaltság szabta korlátok megszűnnek és összekapcsoltuk a körületeket kirándulásokkal, melyek ép oly tanulságosak, mint szórakoztatók.

Meleghangú kérvénnyel fordultunk minden gyűlés alkalmából az iskolafentartókhoz, hogy tanítóikat a gyűlés látogatásában segítyezzék és mondhatom, hogy az iskolafentartók áthatva a körületek fontosságának tudatától és megértve azt, hogy mit kíván tőlük a felekezet, az iskola érdeke, segítyezésökkel lehetővé tették a gyűlések látogatását.

Iparkodtunk továbbá a Körünk vidékéhez tartozó tanítók között a kedvet és hajlandóságot felkelteni az egyesületbe való belépésre és ezirányú eljárásukat megkönnyíteni, amennyiben jelentkezőket a belépésre mi közvetítettük a központnál és terjesztettük oda fel, megtakarítván nekik ezáltal fáradságot, időt és költséget. E téren is hivatkozhatunk fényes sikerre, mert 3 évvel ezelőtt körünk területén egyesületünknek 51 tagja volt, most pedig a tagok száma 74. Szaporodtunk tehát 23 új taggal, ami majdnem 50%-nak felel meg. A 74 tag megyéink között következőképpen oszlik meg: Abauj-Torna megye területén működik 11, Borsodban 13, Gömör-Kishont megyében 1, Hevesben 8, Sárosban 8, a Szepességben 7, Ungban 5 és Zemplénben 21. Legtöbb tagunk van tehát Zemplénben, legkevesebb Gömörben. És ott is tagsága révén egyesületünket nem felekezeti, hanem 1 állami tanító képviseli.

Gyűléseink tárgysorozata mindig gazdag és változatos volt, annyira, hogy az összes tárgyak megvitatására sokszor fizikai idő sem jutott. A programm mindig a legaktualisabb tanügyi kérdéseket ölelte fel, de emellett anyagi helyzetünk javítását célzó kérdések tárgyalásának szükségességét sem tévesztettük szem elől. A 3 év alatt 7 felolvasást tartottunk még pedig:

1903-ban Miskolcon.	1. A zsidó iskola fontosságáról. előadó: <i>Witt J.</i>
” ”	2. A jellemképzésről. <i>Schönbrunn Márk.</i>
” ”	3. Az ifjusági könyvtárakról. <i>Gárdos Mór.</i>
1904-ben S.-A.-Ujhelyben	4. A tanítók lakbérügye. <i>Szabó Jakab.</i>
” ”	5. A hitoktatás. <i>Lengyel S.</i>
1905-ben Eperjesen	6. A hitoktatás és tanterv. <i>Habermann J.</i>
” ”	7. Utazás az iskola körül. <i>Zollner A.</i>
Idő rövidsége miatt nem került felolvasásra:	8. A tanítók lakbérügye. <i>Székely A.</i>
	9. Az ifjusági könyvtárak a zsidó iskolában. <i>Gárdos Mór.</i>

Gyakorlati tanítást tartott S.-A.-Ujhelyben 1904-ben *Gruber Jenő* „Az egyiptomi kivándorlásról.” Ugyancsak a sátoraljaujhelyi ülésen egyesületünk tiszteletbeli tagságára egyhangu lelkesedéssel jelöltük *Beregszász Istvánt*, Zemplén megye kir. tanfelügyelőjét, a zsidó tanítók iránt mindig tanúsított jóindulata

és a zsidó iskola körül szerzett érdemei elismeréséül, minek alapján a közgyűlés tiszteletbeli taggá meg is választotta.

Midőn fentiekben körü életünk föllendülését és megerősödését a t. Körülésnek bemutatni szerencsés voltam, nem mulaszthatom el, hogy az érem másik oldalára rá ne mutassak, mely szomorú képet tüntet fel. Lehetetlen, hogy ama nehezségeket ne ismertessem, melyekkel még folyton küzdenünk kell és hogy b. figyelmöket ama akadályokra föl ne hívjam, amelyek a kör és az egyesület hatalmas fellendülésének, nagyobb mérvü anyagi megizmosodásának és hatékonyabb erő kifejtésének útjában állanak.

Nagy hiba tanítótársaink egy részénél azon óriási közömbösség és amaz érthetetlen részvétlenség, mit egyesületünk és körünk iránt tanusítanak. Igy pl. a körünk területén működő 150 tanítónak a nagyobb, fele még mindig nem tagja egyesületünknek. De még azok között is, kik a körüléseinkre el látogatnak és első felbuzdulásukban belépésre jelentkeznek, nem egy van, ki, mámorra eloszolván, lelkesedése szalmalángja lelohadván, hátat fordít és a legcsekélyebb áldozatra sem mutat hajlandóságot. Körünk területén 11 tanító van, ki annak rendje-módja szerint felvételre jelentkezett, de a fölvétellel járó föltételek teljesítésétől már visszariadt. Pedig érettebb megfontolás után be kellene mindenkinek látnia, hogy az a díj, amit a tag befizet, nem érték-telen áldozat, hanem nagy kamatokkal jövedelmezően elhelyezett tőke, ami busásan megtérül és aki az egyesületbe be nem lép, saját érdeke ellen cselekszik és merényletet követ el maga és családja ellen. De a rendes tagok nagyobb többségénél is szomoruan tapasztalni ily fagyos közönyt és mivel sem törődő kényelemszeretetet, mely mindig azt a bizonyos sült galambot lesi, várja. „Segíts magadon és Isten is megsegít“, mondja a közmondás. Nekünk kell szüntelen fáradoznunk pártoló és alapító tagok gyűjtésével. A mi járulékaink oly csekélyek, az igények egyesületünkkel szemben oly nagyok és sokfélék, hogy a legkevesebb, mit egyesületünk tőlünk elvárhat, az, hogy lankadatlan buzgalommal iparkodjunk alapító és pártoló tagokat szerezni. Hogy ehhez nem kell egyéb, mint jóakarát, bizonyíthatom azzal, hogy mi miskolciak egy szép napon elhatároztuk, hogy pártoló tagok után nézünk és egy nap alatt, minden különös megerőltetés nélkül megnyertük hitközségünket, a Chevra-Kadisát, az izr. ipartársulatot és az izr. tantestületünket, tehát 4 pártoló tagot, kik évente 40 koronát fizetnek be egyesületünk pénztárába. Ezen kívül iskolánk fiú- és leányiskolai tantestülete külön-külön lépett be az üdülőtelep pártoló tagjai sorába 10 éven át évenként fizetendő 10—10, vagyis 20 K. tagdíjjal. Körünk területén csak 2 hitközség pártoló tagja egyesületünknek: a miskolci és iglói; és 2 nőegyesület: az iglói és szepesváraljai. Milyen tág tér nyílik előttünk kizsákmányolatlan és kihasználhatlanul. Nem volna szabad nyugodni és lankadni, míg minden hitközséget, nőegyesületet és Chevra-Kadisát egyesületünknek meg nem nyertünk.

Minden tanítónak van ezen intézmények vezetői között 1—2 jó embere, ha tehát kellő formában, megfelelő időben kérelmét előterjesztené, úgy munkája nem maradna sikertelen. A zsidó jótékonyosság hagyományosan közismert, a tanítónak nem kellene egyebet tennie, mint a kör elnöksége által megszerkesztett nyomtatott kérvényt pár jó szó kíséretében beterjeszteni. A sátoraljaujhelyi és eperjesi körüléseken több ily kérvényt osztottunk ki hozzávaló taggyűjtő-ívvel. De csak egyetlenegy került vissza elintézve egy pártoló taggal és ez *Alexander Vilmos*, az újhelyi orth. izr. hitközség érdemes elnöke, ki jóindulatának egyesületünkkel szemben többször adta már tanujelét.

Egy másik baj, mi a körü életet hátrányosan befolyásolja, a munkát megnehezíti, sőt a gyűlést sokszor lehetetlenné teszi, az a „drága“ szokás, hogy a hitközségek megvendégelik a vendégtanítókat és hozzátartozóikat. És bár a vendégszeretet fajunk egyik nemes erénye, mégis fáznak hitközségeink

és joggal a bankettől, mert a költséget sokszor a legjobb akarat mellett sem tudják előteremteni, vagy pedig csak úgy, hogy más nemesebb rendeltetéstől vonják el. Tavaly rámutattam e hibára és most ismét arra kérem a t. közgyűlést, mondja ki, hogy a hitközségek részéről megvendégeltetésre nem reflektál, egyrészt, mert rá sem szorul, hisz minden tanító kap a gyűlésre segílyt, másrészt, hogy a vendéglátó hitközséget a költségvetését megterhelő költségektől megkímélje.

Egy nagy baj továbbá, ami még mindig megnehezíti a gyűlésen való megjelenést és némelyeknél egyszerűen lehetetlenné teszi: az utazás drágasága és a kormány mostohasága velünk szemben. A mi üléseink: amelyek a tanügy, a magyar nemzeti kultúra szolgálatában állanak, több figyelmet érdemelnének, több megbecsülést a kormány részéről. Elvégre az állam, mely kötelezőleg előírja a tanítógyűléseket, ha már az autonomiánál fogva a felekezeti iskolafentartónak meg nem parancsolhatja, hogy gyűlésre menő tanítóját segítse, a maga részéről legalább annyit nyújthatna vasuti kedvezményben a tanítóságnak, amennyit egy közönséges munkáscsoportnak, dalárdának stb. szokott adni. Hiszen az a munka, mit a gyűléseken végezünk, első sorban az államnak válik hasznára, javára. A kormány szükkeblüségével azonban még a Kassa-oderbergi vasut kedvezményétől is elütött bennünket. Mert ez készséggel és előzékenységgel kilátásba helyezte ugyanazon kedvezményeket, miket a MÁV nyújt, de mikor látta, hogy a kormány nem ad semmit, ama értesítéssel kedveskedett, hogy sajnálatára nem adhat mérsékelt menetjegyet. Nem teszek javaslatot, hanem a t. közgyűlés bölcs belátására bízom, hogy módot találjon e baj orvoslására.

Most, hogy jelentésem végére értem, látom, hogy megfeledkeztem a legfontosabbról, és ez az, hogy a fent vázolt nemes feladatok teljesítésén kívül a körülményeket azért is rendezzük és azért járunk ezekre oly lelkes örömmel, mert szívünk hajt, vonzalmunk sarkal erre. A legmesszebb vidékek tanítóinak szolgálnak e gyűlések találkozóhelyül. A barátság kapcsa fűz bennünket itt össze és a testvéri szeretet ereje tart minket itt össze. A munkában elernyedtt itt fölemelkedik és a csüggedő itt bátorságot és új erőt merít. A tanítói önérték itt megízmosodik és itt alakul ki az egységes tanítói közszellem.

Jelentésemet befejezve, nem tehetek egyebet, minthogy kérjem t. karkársaimat, ápoljuk e szeretetet, mely hivatásunk, működésünk gerincét képezi, mely nélkül magasztos hivatásunk hitvány mesterséggé sülyedne alá. Becsüljük egymást, legyen tartós közöttünk ama barátság, melyet itt kötünk és felbonthatatlan az összetartás kapcsa. Támogassuk továbbra is a gyöngét közöttünk, legyünk valamennyien segítségére, ha baj éri. Váljon már egyszer valóra köztünk ama szép jelszó: „Egy mindért és mind egyért!”

Verédy Károly.

Nagy gyásza van a fővárosi tanítóságnak: dr. Verédy Károly, kir. tanácsos, székesfővárosi kir. tanfelügyelő július hó 4-én meghalt.

Az elhunyt tanfelügyelő igaz jó barátja volt a tanítóságnak. Állása magával hozta, hogy sokat érintkezett a tanítókkal. Érintkezési modora egy kicsit merev volt. De ha inspiciálás közben a tanítói rátermettségnek, a hivatás-szeretetnek legkisebb jelét vette észre, szeme örömtől sugárzott és nem fukarkodott az elismeréssel és dicsérettel. Ép oly gyors volt azonban a gáncsolásban is. Csakhogy ebben soha sem volt igazságtalan, ismerte a mértéket és soha sem volt bántó. Jogos kritikát gyakorolt, de abban a modorban, amely-

ben művelt ember művelt emberekkel érintkezik. Megtorlást azonban nem ismert. Sőt amikor csak alkalma volt rá, védte a tanítók ügyét és igazukért bármikor kész volt sikra szállni.

Amilyen merev volt a hivatalos érintkezésben, époly barátságos és kedélyes a magán érintkezésben. Állása, tekintélye, képzettsége feljogosította a társadalomban való vezető szereplésre is, de ő legjobban érezte magát a tanítók közt. Velük érintkezett legtöbbit. köztük mulatott és akárhánnyal közülük bizalmas viszonyban volt. Ilyenkor legjobban lehetett jó szívét, nemesen érző lelkét kiismerni. Nagyon szerette a tréfát és ha csak tehette, megtréfált valakit. De mihelyt észrevette, hogy az illető megbántódott, ő volt az első, ki sietett szives jó szavakkal őt megbékíteni és a társaságban a jó hangulatot visszaállítani.

Verédy sokat dolgozott a tanítók társadalmi állása emeléseért. Mindig azon volt, hogy anyagi jólétüket emelje és biztosítsa. Lelke volt a *Zichy* Antal alapította Fővárosi Tanítók Segélyegyletének és mint annak buzgó elnöke, teljes erejével dolgozott annak felvirágoztatásáért. Ez sikerült is neki, mert nevezett egyesület az ország tanítóegyesületeinek leggazdagabbjai közé tartozik és kölcsöneivel, ösztöndijaival, segélyeivel és temetkezési járulékaival nem egy tanítócsaládot rántott ki a nyomorból. És milyen szives és kedves tudott lenni, ha egy-egy szegény tanító hozzá fordult. Hogy vigasztalta, biztatta és készséggel támogatta és segítette is.

Verédy kitűnő pedagógus volt. *Herbart* hivei közé tartozott, egy ideig *Ziller* mellett tanítóskodott is. De azért sohasem szegült ellen más tanítási módszereknek és meg tudott becsülni minden eszmét és gondolatot, mely a pedagógiai tudományt előbbre vitte. Nagyon sokat írt és dolgozott; a hazai, sőt a külföldi tanügyi lapok nem egy kiváló dolgozatot hoztak az ő tollából. Nevet szerzett magának a „Pedagógiai Enciklopédia“ kiadásával, mely még máig is páratlanul áll irodalmunkban.

A zsidó tanítóknak is jó barátja, lelkes szószólója, sőt bámulója volt. Nem egyszer emelte ki a zsidó tanítók intelligenciáját, műveltségét, tanítói rátermettségét, szorgalmát és kiváló tanítási sikerét. És ha a zsidó iskolának és tanítóinak jó híre van e hazában, ebben nem csekély része van *Verédy* Károlynak. Elnöke volt az Izr. tanítóképző-intézet igazgató-tanácsának és mint ilyen pártfogó, jóakaró támogatója ez intézetnek és tanuló ifjuságának. A mi egyesületünknek is jó barátja volt és munkánkat minden időben támogatta és lelkesítő szavakkal elismerte. Egy régebbi közgyűlésünk már évekkal ezelőtt tiszteletbeli taggá választotta, ezzel akarván kimutatni nagy hálánkat és elismerésünket lelkes támogatásáért.

Temetése méltó volt *Verédy* nagy nevéhez. A társadalmi élet legmagasabbjai, a tanításág színe-java és a barátok és tisztelők nagy serege kísérték a nagy halottat utolsó útján. A sírnál az elhunytnek sok éven át hű munkatársa, *Ember* János, kir. tanfelügyelő tartott gyönyörű gyászbeszédet, melyben ékes szavakkal méltatta az elhunyt nagy érdemeit a tanügy, a tanításág, a szenvedő emberiség és a pedagógiai tudomány körül.

Legyen könnyű neki a föld! Nyugodjék békében!

Rózsa Ede.

Zsidó iskolai Értesítők.

Ismerteti: *Hoffmann Mór.*

Az Iskolai Értesítők az iskolák hű tükröi. Legtöbbnyire nemcsak az iskolák külső életét tükröztetik vissza, hanem azoknak évről-évre fokozódó szellemi fejlődését is; azt a belső szellemet, mely a tanítók buzgó törekvéseiben nyilvánul; a vezetők érdeklődését, mellyel a magyar kultúra fejlődését előmozdítják: azt a nagybecsű kulturális munkát, mely a rideg számokból is lelkes hangon szól hozzánk arról,

hogy a zsidó szíve minden dobbanásával szereti a hazát, a magyarságot, mellyel lelke érzése össze van forrva, ha szeretettel ápolja is hagyományos valláserkölcsei érzését. A zsidó tanítók büszkén mutathatnak reá kulturmunkájukra s hazafias érzés sugallta lelkes működésükre. Az Értesítők elárulják, hogy ez évben is megtették azt, amivel hazájuknak, vallásuknak tartoztak s különösen örvendetes, hogy bátran elmondhatjuk, hogy a zsidó tanítót a hazafias nevelés munkájában az az elv vezeti, mely ki van fejezve e pár szóban: „Hazádnak rendületlenül!”

Most pedig nézzük az egyes Értesítőket.

1. *A debreceni izr. hitközség hatosztályú fiú- és hatosztályú leányiskolájának értesítője az 1905—906. tanévről.* XX. évfolyam. Szerkeszti: *Kúti Zsigmond*, igazgató. Az értesítő bevezetésében az igazgató visszapillantást közöl az iskola 20 éves történetére. Ebből látjuk, hogy hitközség és város egyaránt kivették részüket az iskola felvirágoztatása körül, amely valóban fényesnek mondható haladást tüntet fel. A következő adat eléggé bizonyítja ezt. T. i. az iskola első évi költségvetése 800 K volt, fennállásának 20-ik évében pedig 28.000 K. Ezzel szemben, amint az igazgató mondja, 19.000 K volt a bevétel. Ennek nyilván az az oka, hogy a két zsidó hitközség még nem tudott megegyezni s e megegyezés létrejöttéig Debrecen sz. kir. város iskolasegélyének egyharmadrészét a városi tanács takarékbetétként kezeli. Következnek a többi rovatok: a 11 tanítóból álló testület névsora, a leányiskola tanterve, a fiúiskola tananyaga, a tanszerek jegyzéke stb. A tanulók létszáma: a fiúiskola tanulóinak száma volt 296, a leányiskoláé 271, az ismétlő leányiskoláé 38, összes létszám 605. Az eredmény igen szép; az összes tanulók közül csak 39 ismételt osztályt. Az egyesület kiadványait használják.

2. *A balassagyarmati izr. elemi iskola értesítője az 1905—1906-ik tanévről.* Közli: *Barta Mór*, igazgató. Ez értesítő a rendes rovatokat tartalmazza. Van 4 osztályú fiú- és 4 osztályú leányiskola. A tanítótestület 4 tagból áll. Van a 4 fiúosztályban 140, a 4 leányosztályban 212, összesen 262 növendék. Az eredmény igen jó. Osztályisméltésre mindössze tizenkettőt utasítottak. Az egyesület kiadványait használják.

3. *A nagyváradai izr. hitközség elemi iskolájának értesítője az 1905—6. iskolai évről.* Közli: *Sebestyén Dezső*. Kiadja: *a hitközség iskolaszéke*. Ezt az értesítőt 4 csinos kép díszíti. Az új iskolaépület egyes részei: az intézet homlokzata, udvarrészlet, 1. és 2. kertrészlet, kerti munka közben pihenő gyermekcsoport. Ezzel az értesítővel a szokottnál bővebben kell foglalkoznunk, ebben az iskolában ugyanis a felekezeti hittanítás mellett, mely imaolvasásból, imafordításból, biblia történetből és bibliafordításból áll, az általános erkölcsstanítást is bevezették a 3. és 4. osztályban. A 3. osztályban: a szülők iránti szeretet; a gyermek kötelességei; a családtagok; rokonok; a cselédek s ezeknek a családhoz való viszonya; testi tisztaság s ennek hatása a lélekre; a háziállatok s ezeknek kimélete. Állatvédelem. Mesék, rajzok és elbeszélések a tárgyaltak illusztrálására. Tankönyv nincs. A 4. osztályban: szülők, testvérek, rokonok, embertársaink; a gyermek viselkedésének, cselekedeteinek hatása környezetére, embertársainkra; önuralom, fegyelem, szerénység, hiuság, irigység; mi nem illik, mit nem szabad? Ki erkölcsös, melyik az igazán jó tett? Rajzok és elbeszélések, az életből eliesett jelenetek a tárgyaltak illusztrálására. Tankönyv nincs. Ez a tantárgy, amint az igazgató beszámolójában elmondja, három éve szerepel az iskola rendes tantárgyai közt. Azt mondja: „hogyan különösen értékesé teszi az általános erkölcsstan tanítását a mód, melyen ez történik. Az önkifejtő módszer legideálisabb formája ez, midőn a gyermek teljesen szabadon juttatja kifejezésre érzelmeit, gondolatait“ stb.

A tanítótestület 8 tagból áll. Részletezi az egyes osztályok tananyagát. Tanítják a slójdöt is. Van ifjusági könyvtár. A könyvek összege a tanév végén 182. Tanítói könyvtár is van. Az 1—3. osztályban együttes oktatásban részesültek a fiúk és leányok. 4. osztály külön volt a fiúknak és leányoknak. A tanulók száma: fiú 115, leány 87. Vallásra nézve a tanulók így oszlottak meg: izr.: 194, róm. kath.: 10, ev. ref.: 6, görög kath.: 1, ág. ev.: 1. Az értesítő néhány írásbeli dolgot is közöl a gyermekektől, nevüket nem írja. Két dolgozat a tavaszról szól; 4 búcsú az iskolától. *A tanulók előmenetelét csak egy statisztikai táblázatban közli az igazgató, nem az osztályok névsora mellett.* Ezt helyeseljük. Elejét veszi az értesítők kiosztásánál a sok összehasonlításnak és nem egy kellemetlen incidensnek.

4. *A kassai izr. elemi iskola értesítője az 1905—1906. tanévben.* 35. évfolyam.

lyam. Közli: *Szilágyi Nándor*, iskolaigazgató. Az igazgató a bevezető cikkben egészséges eszméket fejtet a leányok neveléséről, azokat a szülők figyelmébe ajánlva. Következik az 1905—1906. tanév története, beszámol a tanítók működéséről, a megtartott iskolai ünnepélyekről stb. Együttal értesít, hogy az Orsz. Izr. Tanító-egyesületnek északkeleti köre, mely 8 vármegye zsidó tanítóságát foglalja magában, ez évben július 2-án tartja közgyűlését Kassán. Közli a végzett tananyagot az egyes osztályokban. Az egyesület kiadványait használják. A tanítótestület 6 tagból áll. A tanulók száma 204, 93 fiu és 111 leány.

5. *Ertesítő a zentai izr. hitközség elemi iskolájáról s a hitközség felügyelete alatt álló hitoktatásról az 1905—1906. tanévben.* XII. évfolyam. Közzéteszi: *Löwinger József*, h. igazgató. Az értesítő élén az igazgató meleg szavakkal bucsúztatja az iskola volt igazgatóját, *Bodrogi Ignácot*, aki 1906. január 11-én életének delén Budapesten meghalt. Az iskola 4 osztályát 80 fiu és 74 leány látogatta, összesen 154. A tanítótestület a főrabbin kívül, aki a főgimnázium V—VIII. osztályában tanította a hittant, 4 tagból állt. A felügyeletet a hitközségi iskolaszék gyakorolta. Az értesítő közli az elemi, a közs. főgimnázium, a központi elemi népiskola, a közs. polgári leányiskola s a közs. iparostanonc-iskolában végzett hittani tananyagot. A tanítási eredmény igen jó.

6. *A szentesi izr. elemi iskola értesítője az 1905—1906. tanévről.* Összeállította: *a tantestület.* Ezt az értesítőt szép kis cikk vezeti be e címmel. „*A szer-tartástán, mint a vallásos érzület fejlesztője.*“ *Földes Samu* tanító tollából. Következnek a tanév adatai, az iskolaszéki tagok névsora s a végzett tananyag stb. Az ifjusági könyvtár 223 kötetből áll. E négyosztályu iskola tanulóinak száma az év végén 107 volt 56 fiu, 59 leány. A tanítási eredmény igen jó. A tanítótestület 3 tagból áll. Az egyesületi kiadványokat használják.

7. *A jászberényi izr. hatosztályu elemi népiskola értesítője az 1905—1906. tanévről, az iskola fennállásának 26. évéről.* XIII. évfolyam. Szerkesztette: *Szabó Adolf*, tanító. A tantestület 4 tagból áll. A bibliatanításra és bibliafordításra nagy gondot viselnek. A tanulók létszáma 128. Az 5. osztályban 9, a 6-ikban 1 tanuló volt, mind leány. Az egyesület kiadványait használják. Az eredmény igen jó.

8. *A nagyszombati izr. hitközség elemi népiskolájának 1905—6. tanévi értesítője.* Közli: *a tanítótestület.* Kiadja: *az iskolaszék.* Tartalmazza a rendes rovatokat, beszámol az iskolai ünnepélyekről s a könyvtárról. Az ifjusági könyvtár 420 kötetből áll. Közli a tanítási anyagot. A tanítótestület 5 tagból áll. Az egyesület kiadványait használják. A tanulók száma 143 volt. Végül az értesítő figyelmezteti a szülőket, hogy a hitközség a jövő tanévben polg. isk. irányzatu 5. leányosztályt nyit okl. polg. isk. tanítónő vezetése alatt.

9. *A bajai izr. hitközség elemi polgári fiú- és leányiskolájának huszonötödik értesítője az 1905—6. tanévről.* A hitközségi iskolaszék megbízásából szerkesztette *a tanítótestület.* Az értesítő elején bucsúztató van (nincs aláírva, s azért nem tudjuk, kinek a tollából), mely néhai *Spitzer József* tanítóról emlékezik meg, ki három évtizeden át volt oszlopos tagja a tanítótestületnek, s ki szép emléket biztosított magának fáradhatatlan nemes működésével a kartársak és tanítványai szívében. Közli az elemi és polgári iskolák zárószámadását az 1905. évben. Az összes kiadások 30 425 K-t tettek, a hitközség pénztára ez összeghez 13.474 K-val járult. Szép alapítványokkal dicsekedik Baja az iskola fentartására, a szegény iskolás gyermekek fölruházására, az iskolás gyermekek ösztöndíjára stb. A tanítótestület *Erdős Jakab* igazgatása alatt 15 tagból állott, az éneket tanító kántorokkal együtt. Közli az iskolák tananyagát is osztályonként, valamint a főgimnázium és a városi polg. isk. s az alsó-fokú ipar- és keresk. iskola hitoktatásának tantervét.

Az elemi fiú- és leányiskolai tanulók száma, a kisedóvóval a tanév végén volt 266, a polg. fiú- és leányiskolai tanulók száma a tanév végén 134. A talmud-toráh ez évben is fennállott, két csoportban (25 + 10) 35 tanulóval. Mindegyik csoport heti 3 órában részesült oktatásban.

10. *A lipótszentmiklósi izr. népiskola értesítője.* Közzéteszi *Fischer Lipót*, igazgató tanító. A lipótszentmiklósi hitközség új iskolaépületet kapott, melynek képe az értesítőben látható, szép egyemeletes épület. *Fischer Lipót* igazgató szép cikket ír az épület felavatásáról, mely a Herz Fülöp-féle nagylelkű adománynak köszöni létrejöttét. A tanítótestület öt tagból állt. Az értesítő osztályonként közli a végzett

tananyagot. Az egyesület könyvkiadványait használták. A tanulók száma a tanév végén 142 volt.

11. *A pozsonyi orth. izr. hitközség által fentartott kereskedemi szaktantárgyak tanításával egybekapcsolt nyilvános polgári fiúiskola értesítője* stb., közli *Oesterreicher Miksa* igazgató-tanár. XX. évfolyam. Az értesítő első pontjában az igazgató az intézet szervezetéről szól, s ezeket mondja: „Tanintézetünk, mint 4 osztályú polgári iskola, tanulóit nemcsak arra képesíti, hogy a 4. osztály sikeres elvégzése után tanulmányaik folytatása céljából a gimnázium, reál- vagy ipariskola megfelelő osztályába léphessenek, hanem arról is gondoskodik, hogy őket kellő keresk. szakoktatás által a gyakorlati hivatásra megfelelően előkészítse, vagy pedig, ha felső kereskedelmi iskolába lépnek, ott biztosabb sikerrel haladhassanak, mint hasonrangú intézetek más növendékei.“ A tanári testület a más felekezetek hitoktatóival együtt 15 tagból állott. A tanulók száma a tanév végén 144 volt.

12. *A szombathelyi izr. elemi iskola értesítője* stb. Közli *Kardos Samu* igazgató. Függelékül: Kimutatás a középiskolai hittanításról, közli dr. *Bernstein Béla* főrabbi. Az értesítőt *Kőrösi József* kis cikke vezeti be: *A palatábla megszüntetése*. E tanévben már irkát és írót használtak a tanulók az első osztályban, s *Kőrösi* tapasztalatai szerint a reform bevált. Amellett van, hogy a palatáblát és a palavesszőt kiküszöböljék. A tanítóttestület 6 tagból állt. A szegény tanulók felruházására *Deák Ferenc*-alapjuk van, melyre szépen folytak az adakozások. Az egyesület némely kiadványát használják. 5-ik és 6-ik osztály nincs. A fiú- és leánytanulók száma a tanév végén 229 volt. A függelékből kiemeljük a héber tanfolyamot, ebben polgári iskola, főgimnázium és felső kereskedelmi iskolai tanulók 3 csoportban héber tanulmányokkal foglalkoztak, az értesítő szerint lélekemelő eredménnyel. A főgimnázium, felső kereskedelmi iskola, polgári fiú- és leányiskolai, városi elemi iskolai ipar és kereskedő tanoncok száma, kik hitoktatásban részesültek: 211 fiú, 68 leány és 20 tanonc.

13. *A miskolci „Erzsébet“ izr. népiskola értesítője az 1905—1906. tanévről. 14. évfolyam.* Összeállította *Krausz Simon*, fiúisk. igazgató és *Schlesinger Ármán*, leányiskolai igazgató. Az ország legnépesebb izr. iskoláinknak egyike, talán a legnépesebb, mert a kimutatás szerint az utolsó tanévben 524 fiút és 430 leányt irtak be, összesen 954 tanulót; az év végén pedig maradt ezekből 855. Mind a fiú-, mind a leányiskola 4—4 osztályból áll, de minden osztály így is párhuzamos, s e párhuzamosítás dacára néhány osztályt tulzsufoltnak kell tartanunk. Így például a II. a) fiúosztályban 75 tanuló volt, a II. b) fiúosztályban 81. A tanítóttestület 19 tagból állott. Ezek közül többen hosszú munkaidőre tekinthetnek vissza. Így például *Krausz Helén* munkatanítónő 47 év óta működik, s már 45 éve Miskolcon. *Kohn Simon* 48 év óta, s ez időből a miskolci iskolánál 37 évet töltött. *Weisz Mózes* 47 év óta tanító, 37 év óta működik Miskolcon. Ezek a kollégák nagy munkabírásról tesznek bizonyosságot. Közli az értesítő a szépen összeállított tantervet is, a tanév folyamán használt tankönyveket. Kimutatja a nagyszámú ösztöndíj-alapítványokat, melyek a miskolci hitközség egyes derék tagjainak jó szívét dicsérik. A tanítás eredménye igen szép. A tanítói könyvtár, melyet szakok szerint jegyzékbe foglal az értesítő, 263 művet tartalmaz a száz kötetből álló *Jókai* könyvtáron kívül, melyet a miskolci izr. nők ajándékoztak az iskolának; a gyermek és ifjusági könyvtár $237 + 93 = 330$ kötetből áll. Tartalmazza az értesítő még a többi rovatokat is és az első lapot az „Erzsébet“ izr. elemi iskola képe díszíti.

14. *A pécsi izr. népiskola és hittani intézmények értesítője* stb. közli: *Klingenberg Jakab* igazgató-tanító, iskolaszéki jegyző. Ez iskola évi kiadása 26769 K. 13 fill. volt, melyből a hitközségnek 14751 K. 16 fillért kellett fődözni. A tápintézet 1662 K. 72 fillért költött 6303 adag ételre. A tantestület 10 tagból állott, kik közül *Klingenberg* igazgató már 46 év óta szolgálja a tanügyet, *Strausz* Henrik pedig 45 esztendő óta. Az iskola négy fiú és négy leányosztályból állott. A beirt tanulók száma 300 volt, 200 fiú és 150 leány. Összesen vizsgázott 335. Az eredmény szépnek mondható. A tanulók közül 76 volt a kitűnő, 90 a jeles s csak 19 a másodrendű, a fiúk-nál osztályonként 2, 2, 5, 3, a lányoknál 1, 2, 4.

15. *A vágujhelyi áll. segély. nyilvános izr. reáliskola 44. értesítője* stb. Közli: *Altmann Jakab*, igazgató. Az iskola fentartója: *a vágujhelyi izr. hitközség*. Az

értesítőt egy kis értekezés vezeti be e cím alatt: „*Jelenkori művészet*“, *Szalai Mátás* tanár tollából. Ez az izr. reáliskola, melyet az állam segélyez, még mindig 4 osztályu, de a vágújhelyi Izr. Magy. Középiskolai egyesület 8 osztályuvá akarja fejleszteni az áldásosan működő iskolát és újra megindította e cél megvalósítása érdekében hathatós tevékenységét. Ez egyesület alapító, rendes tagok és adakozásokból gyűjtögeti lassan, de fáradhatatlanul azokat az összegeket, melyekkel nemes célját elérni óhajtja. Az egyesület jelenlegi vagyona 27.697 K 47 f. Nagyon kevés még s kívánatos volna, ha gazdagabb hitsorsosaink néhanapján megemlékeznének róla. Az iskolának segélyegyesülete is van, melynek vagyona 1007·97 K. A tanári testület a hitoktatókkal együtt 10 tagból áll. A tanulók száma mind a 4 osztályban 156 volt az év elején, ezek közül vizsgálatot tett 149. Vallásra nézve volt 117 izr., 26 róm. kath. és 6 ág. hitv. ev Magyarul mind a 149 beszélt.

16. *A topolyai izr. népiskola értesítője* stb. 22. évfolyam. Az iskolaszék megbízásából közlésezi: *a tanítótestület*. Az értesítő a rendes rovatokat tartalmazza. Közli az 1905/6. tanévben végzett anyagot osztályonként. Az iskolának 5 osztálya van, a tantestület 2 tagból áll. Az igazgató, *Rónai M. Dávid*, 40 év óta működik a tanítói pályán, ebből 34 évet Topolyán. Ő tanította az 1. és 2. osztályt, *Hajnal Dániel* a 3., 4. és 5. osztályt. A statisztikai táblázatban a VI. osztályban 1 tanuló van kimutatva. A tanulók száma 67 volt, ebből 3 más vallásu. A tanulók 50%-a kitűnő és jeles volt, csak 4 volt elégséges és 2 elégtelen.

17. *Értesítő a székesfehérvári izr. vallásköztség elemi iskolájáról* s a vallásköztség felügyelete alatt álló hitoktatásról az 1905—1906. tanévben. A tanítótestület közreműködésével összeállította *Braun Mór* vezető-tanító. Az értesítő a III. pont alatt közli az elemi iskola 4. osztályának hittani tananyagát, mely igen helyesen van felosztva. A VII. pont alatt dr. *Steinherz* főrabbi tesz jelentést az állami főreáliskola, a cisztercita főgimnázium, a felső kereskedelmi iskola s az alsó-foku kereskedelmi iskola vallástani anyagáról, *Krausz Márk* pedig a városi elemi iskola izr. tanulóival végzett tananyagot ismerteti. A tanítótestület dr. *Steinherz* Jakab igazgatón kívül 6 tagból áll. A tanulók száma a tanév végén 209 volt, 108 fiu és 101 leány. A tanítás eredménye igen szép; a 209 tanuló között elégtelen volt 8 fiu, 15 leány.

(Folytatjuk.)

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Tanítói jubileum. E hó 22-én lélekemelő ünnepélyt rendezett a hevesi izr. hitközség szeretett tanítójának *Fischhof* Márknak, ki a hevesi izr. iskolánál 25 év óta nemes buzgalommal és odaadással működik. Délelőtt 10 órakor egybegyűlt a város közönsége felekezeti külömbiség nélkül a helybeli izr. iskola tágas helyiségében, hol a jubiláns számos tanítványa is megjelent. Az ünnepséget a helybeli izr. iskolaszék díszülése előzte meg, melynek végeztével küldöttség ment az ünnepeltért. Dr. *Füzessy* József iskolaszéki elnök szívből jövő üdvözlő beszédet intézett az ünnepelthez az iskolaszék és az egész hitközség nevében. Majd *Adler* Ernő joghallgató a volt tanítványok nevében üdvözölte az érdemes tanítót, átnyujtván neki díszes ajándékukat. Utána *Kertész* Ignác egri izr. iskolai igazgató (az egri kartársak teljes számában jelentek meg) fejezte ki a maga és kollegái szívélyes gratulációját. A heves-megyei általános tanítóegyesület nevében *Váradi* József gyöngyösi állami tanító, a hevesi állami és felekezeti tanítók nevében *Dluhopolszky* Bertalan fejezte ki a kartársak szeretetét és üdvözlését, méltatván a jubiláns érdemeit. Az üdvözlések mindegyikére a jubiláns külön-külön válaszolt, hálájának adván kifejezést az őt ért kitüntetésért. Este a színházban az ünnepelt tiszteletére díszelőadás volt, mely után a fiatalság a kaszinó dísztermében táncestélyt rendezett. *Fischhof* Márk jubileuma alkalmából táviratilag sok üdvözlést kapott, többek közt dr. *Tergina* Heves megye kir. tanfelügyelőjétől, az Orsz. Izr. Tanítóegyesület elnökségétől, valamint *Hellebronth* Géza orsz. képviselőtől.

F. S.

Uj polgári iskola. Ezennel t. kartársaim szives tudomására adom, hogy Duna-szerdahelyt egy, a magas kormánytól engedélyezett és nyilvánossági joggal felruházott nyilvános magán polgári fiu- és leányiskolát még f. é. szeptember hó 1-én megnyitok. Az alapítandó polgári iskola bizonyítványai államérvényesek, azaz bármely állami polgári iskola bizonyítványaival egyenértékűek. Az iskolánál csakis a polgári iskolára képesített férfi és női tanerők fognak tanítani, berendezése és felszerelése

teljesen a mai kornak megfelelő létszámra, s minthogy Dunaszerdahely nagyközség az alapítandó iskolát anyagilag és erkölcsileg is támogatja, ennek fejében fentartott magának bizonyos ellenőrzési jogot, ez csak megnyugtató lehet a közönségre, hogy az iskola lehetőleg magas színvonalon fog állani. Az iskola teljesen felekezeten kívüli lesz, de azért a vallásosság ápolására gondoskodás történik, amennyiben felekezeten kívüli lelkész a saját felekezetéhez tartozó növendékeket a törvényesen előírt heti óraszám-ban a hitoktatásban részesíteni fogja. Hogy a tanulók a polgári iskola elvégeztével magasabb fokú tanintézetekbe (a fiúk a gymnasium és reál-, a leányok a felsőbb leányiskolába) is átmelessenek, azért a szülők kívánatára a latin és francia nyelvre is fogják tanítani. A beiratások szept. 2. és 3-án történnek, de jelentkezéseket már most is elfogadok, különben is mindennemű bővebb felvilágosítást szívesen megadok, s levélbeli megkeresésekre válaszolok. Dunaszerdahely, 1906. évi július hóban. *Reitzer Ignác*, az alapítandó polgári iskola igazgatója.

Nagyszécsény. A szécsényi izr. népiskola volt növendékei, tagtársunknak *Szabó Lipót* tanítónak 40 évi tanítói működése után történő nyugalomba vonulása alkalmából, Nagyszécsényben augusztus hó 5-én a városháza dísztermében ünnepélyt rendeznek.

Nagyszombat. *Kohn Salamon* tagtársunk, nagyszombati tanító, ez év végével 43 éves érdemes, mindvégig a nagyszombati izr. iskolánál töltött működése után, nyugalomba vonult. Hitközsége és a tanhatóságok ez idő alatt nem egyszer méltatták érdemeit, melyeket tanítói munkásságával és társadalmi működésével ért el. Nyugalomba vonulása alkalmából az ottani lapok: a „Nagyszombati Hírlap“ és a „Nagyszombati Hetilap“ hosszú cikkekben ismertették élete folyását és elismerő szavakkal méltatták érdemeit.

Kinevezés. Tagtársunkat, *Várady Zsigmond* gyógypaedagógiai tanárt a vallás- és közoktatásügyi miniszter a körmöcbányai siketnéma-intézet vezető-tanárává nevezte ki.

Nyugdíjazások. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő elagott, illetve munkaképtelenné vált kartársakat hosszú, sikeres működés után nyugdíjazta: *Lilienthal Ignác* budapesti, *Serényi Mór* kaposvári, *Kunosi Mihály* dévaványi, *Ipolyi Ernő* újvidéki, *Sproncz Dávid*, *Kohn Simon* és *Weisz Mózes* miskolci tanítókat.

Pályázatok. A zombori, újvidéki, lugosi, tenkei és szécsényi hitközségek a felekezeti iskolájuknál megüresedett tanítói állásokra pályázatot írtak ki.

VEGYESEK.

Tagtársainknak. A pénztáros távolléte miatt a június 25-ike óta befizetett összegeket csak legközelebb fogjuk kimutatni.

Körülés. Az északkeleti körnek július 2-án, Kassán tartott ülése, tagtársaink élénk részvétele mellett programmszerűen lefolyt. Minthogy azonban a jegyzőkönyvet lapunk zártáig nem kaptuk meg, azt csak szeptemberi számunkban fogjuk közölni.

Gyűjtés. Az északkeleti fiókkörnek Kassán jul. 2-án tartott ülése alkalmából e körnek agilis titkára, *Weisz I. Lipót* árvaalapunk javára 36 koronát gyűjtött, melyet már pénztárunkhoz be is szolgáltatott. Az ülés alkalmából *Fleischmann Mór* eperjesi kartársunk egyesületünkbe mint pártolótag lépett be évi 10 korona járulékkal, az idejéig tagsági díjat már be is küldvén.

Az Orsz. M. Izraelita Közalap tisztikarának jelentéséből, mely a *Magyar-Zsidó Szemle* júliusi számában jelent meg, a következő, bennünket érdeklő sorokat közöljük: „Segítségünkkel főleg a szegény, küzdő felekezeti iskoláink felé fordultunk és immár számos esetre utalhatunk, ahol a mi segélyünk biztosítja az iskola fennmaradását. Nem maradhattunk közönyösek a szánandó sorsú tanítók, egyéb hitközségi hivatalnokok gyakran ellátás nélkül maradó özvegyeik és árváik kérelmével szemben. Segítettünk rabbikat, hitoktatókat, zsidó tudósokat műveik kiadásai iránti törekvéseikben, tudományos utazásaikban, betegségeikben és egyéb súlyos helyzetükben, Egyes iskoláknak tankönyveket adtunk, egy tanítóképzőintézeti növendékek számára szervezkedő internátust gondjainkba vettünk.“

Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermuzeum. E nagyon fontos, de eddig még igen hiányos szervezetű intézmény, f. é. március 3-án új szervezetet kapott, melynek alapján a közoktatásügyi miniszterium ki is nevezte ez intézmény tanácsának tagjait. Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum tanácsa pedig az új szervezés óta f. é. május hó 27-én tartotta első érdemleges ülését, melyen *dr. Vangel Jenő* tanár, a tanács elnöke, megnyitó beszédében részletesen ismertette ez intézmény célját és hivatását, egyszersmind előadván nagybecsű reformjavaslatait. Az érdekes elnöki megnyitó külön füzetben is megjelent.

Az Eötvös-alap augusztusi üléseinek sorrendje a következő: igazgató-tanácsi és felügyelő-bizottsági ülés: augusztus 21-én, délelőtt 9 órakor; választmányi ülés: augusztus 23-án, délelőtt 9 órakor; orsz. osztóbizottsági ülés: augusztus 25-én, reggel 8 órakor, közgyűlés aznap délelőtt 11 órakor. Akik félárú vasúti jegyekre reflektálnak, sziveskedjenek (10 filléres bélyeget mellékelve) *Hajós Mihály* úrhoz (Budapest, I. ker., Városmajor-utca 59. sz.) fordulni.

A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága a következő értesítést küldte szét: Tisztelt Kartársaink! Folyó évi közgyűlésünk augusztus 26-án lesz. (Előértekezlet 25-én d. u.) A közgyűlés tárgyaira (*tanítóegyesületek szövetsége, a népiskolai tanítás a művészeti nevelés, a népiskolai tanítás a sociális nevelés szolgálatában. Tanítók törvénye*) vonatkozó véleményeket mielőbb kérjük alulírt titkárhoz küldeni. Augusztus 25-én d. u. a tanszermúzeum kiállítást rendez és alkalmi előadást tart a gyűlés tagjai részére. Vasúti félárú utazásra igényt tartó kartársaink ugyancsak a titkárhoz forduljanak legkésőbb augusztus 1-éig. A később jelentkezők nem részesülhetnek kedvezményben. A vasúti igazolványt kérő levélhez 10 filléres postabélyeg csatolandó. Amelyik mellett nem lesz bélyeg, azt az igazolványt bérmentetlenül küldjük el. A jelentkező levélben kérjük a kiinduló vasúti állomást is megnevezni. Határozatunkból kifolyólag országos gyűjtést indítottunk *Somlyay József*, volt elnökünk emlékének megörökítésére. Tisztelettel kérjük, sziveskedjenek a begyűlt összegeket mielőbb beküldeni és a gyűjtést folytatni, hogy *Somlyayhoz* méltó emléket állíthassunk. Mindenféle pénz *Dailos István* pénztároshoz (VI., Nagymező u. 1.) küldendő. Kartársi szives üdvözléssel, Budapest, 1906. július 10. *Nagy László*, h. elnök. *Hajós Mihály* titkár.

Új vallástan. Az a kedvező fogadtatás, melyben polgári leányiskolák és hasonló nemű tanintézetek számára a mult iskolaévben *Gárdos Mór* t. kartársam közreműködésével irt „*Vallástan*“-om részesült, („*Vallástan*“-omat, dacára annak, hogy későn, csak szeptember havában jelent meg, több mint *negyven* polgári leányiskola vezette be), arra indított, hogy azt említett kartársam közreműködésével *fiúiskolák* használatára átdolgozzam és közrebocsássam. Az általános elvek, melyek vezéreltek, nagyrészt ugyanazok, melyeket említett könyvem szerkesztésénél figyelembe vettem. A nemű különbség kívánalmára új részletek felvételével, egyes részletek átalakításával, bővítésével, lehetőbb részletezésével, egyes szakaszok kihagyásával és a fiúkat érdeklő szertartások ismertetésével igyekeztem tekintettel lenni. Végül megjegyzem, hogy e művecske I. része elemi fiúiskoláink V., VI. osztályai részére is megfelel, mert teljesen befejezett egészet képez. Könyvem, mely *Alexander Vilmos* sátoraljaujhelyi könyvkereskedő kiadásában augusztus hó végén fog megjelenni (első része már e hó végén hagyja el a sajtót) két, 2—2 részre osztott kötetből áll. Az első kötetet a polgári és középiskolák I. és II., a másodikat ez iskolák III. és IV. osztályának szántam. Ingyen mutatványpéldányt a kiadó szivesen fog küldeni. E szerény munkámat kartársaim szives jóakarátába és b. pártfogásába ajánlva, maradok teljes tisztelettel *Knopfler Sándor*, áll. polg. isk. hitoktató Sátoraljaujhelyben.

Eljegyzés. *Diamant Mór*, bécsi kereskedő a napokban eljegyezte *Kohn Jenny* kisasszonyt, tagtársunk *Kramer Miksa*, váci tanító sógornőjét és nevelt leányát. — Gratulálunk!

Hymen. Fialat tagtársunk *Boros Aladár* kassai tanító augusztus hó 5-én tartja esküvőjét *Friss Flóra* kisasszonnyal Budapesten. — Tagtársunknak *Magyar Imre* nyugdíjas tanító *Jolánka* leányát aug. hó 5-én vezeti oltárhoz *Moskovitz* (Erdélyi) *Simon* úr Budapestről. — Gratulálunk!

Kérelem. Néhány iskolának ez idei értesítőjét a mai napig sem kaptuk meg. Kérjük kartársainkat, hogy azokat mielőbb küldjék be, hogy ismertetésünk minél teljesebb legyen.

☐ **Nevelőnőt** keresek két gyermekem mellé, ki leányomat a polgári iskola I. osztályának, fiamat a reáliskola I. osztályának tárgyaiban tanítaná és velük magánvizsgát tétetne. Ki kezdőt zongorázásban és franciában tanítani tud, előnyben részesül. Fizetés 40—50 kor. havonként és teljes ellátás. *Busztin* Lipót földbirtokos Ó-Tura, Vágújhely mellett, Nyitra megye.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapesten, VI. Teréz-körút 40—42. sz. Alapított 1863. évben. Folyó év június havában 1,547.100. K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,313.400. — K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 107.793 K 21 fillér fizettetett ki. 1906 január 1-től június 30-ig bezárólag 8.561.400 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 525,379. — korona és az intézet fennállása óta 10,691.683 K 30 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb és legelőnyösebb feltételek mellett.

**SZENASY[®] ÉS
ÁRPÁD DMKE.
MAGYAR
RAJZKÖRZŐI A LEG-
JOBBAK
MINDEN JOBB PAPIRKERESKEDÉSSEN KAPHATÓ
ÉDRAKTÁR. BUDAPEST. IV. FERENCZIEKTEREG**

Müller Testvérek, Budapest. Vegyészeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festékgyártmányaik a legjobbak.

Weisz Salamon Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. — Képrámák nagy választékban. —

Tanító Úrak figyelmébe!

Kiadásomban megjelent:

Knopfler-Gárdos. *Vallástan* polgári leányiskolák és hasonnemű tanintézetek részére. I. r. (I. és II. oszt.) II. rész (III. és IV. oszt.)

Knopfler-Gárdos. *Vallástan* polgári fiú- és középiskolák izr. tanulói részére. I. rész. (I. és II. oszt.) II. rész. (III. és IV. oszt.)

GÁBEL Gy. *הנהגות לנער* héber olvasókönyv. Kivánatra mutatványpéldányt ingyen és bérmentve küldök.

A leányiskolai vallástant, dacára annak, hogy későn, csak m. é. szeptember havában jelent meg, több mint negyven tanintézet vezette be.

Tisztelettel

Alexander Vilmos könyvkereskedése
Sátoraljaújhely.

Aranyosi Miksa = felső kereskedelmi iskolája =

Budapesten, V. ker., Nagykorona-utca 13. szám.

Allamérvényes bizonyítványok.

Egyévi önkéntességi jog.

==== Az intézet internátussal van összekötve. ====

Előjegyzés a szünet alatt is. — Prospektus kivánatra ingyen és bérmentve.

Trencsén-Teplicz elsőrangú hazai fürdőhely.

Kiváló gyógyerejű kénforrások. — Iszapfürdők. — Kedvező fekvés. — Egészséges klíma. — Gyönyörű vidék.

☛ Vasutállomás: Tepla - Trencsén-Teplicz, 20 percre a fürdőhelytől. ☛
Felvilágosítással szolgál: ó-moravica dr. *Heinrich* Adolf fürdőigazgató és *Pfliegel* János fürdőgondnok.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Féüzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV Muzeum-körút 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.

Horovitz Adolf könyvkiadó-hivatalában
Nagyszombatban megjelent:

חמשה חומשי תורה

Mózes I. könyve héber nyelvgyakorlatokkal.

Szerkesztette:

A vágujhelyi izr. népiskola tanítótestülete.

Ára vászonkötésben kor. 1.40.

Mózes II. könyve héber nyelvtani függelékekkel.

Szerkesztette:

STEIN MIKSA, nagyszombati főrabbi.

Ára vászonkötésben kor. 1.40.

A fordításnál a Fuchs-féle biblia elrendezése és szószerinti fordítása szolgált mintául, hogy a gyermekek az iskolán kívül is fáradság nélkül gyakorolhassák az iskolában velük megismertetett bibliai tananyagot. Ezen biblia bevezetésével a t. tanító urak nagyon megkönnyítik a saját és a tanulók munkáját. Nemzetiségi vidéken pedig valóságos kulturmisszió teljesítésére van hivatva, mert a tanulók a fordítás és gyakori ismétlés által a magyar nyelvet már 1 év alatt biztosan el fogják sajátítani.

Sasvári Béla Héber hangoztató- és olvasókönyve, valamint

olvasótáblái

csakis szerzőnél Pécsen rendelhetők meg.

A könyv bolti ára 44 fillér, tanítóknak 37 fillér.

Az olvasótáblák nettó ára 2 kor. 40 fillér.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése

Budapest, Andrásy-út 10.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

	I. osztály.	kor.	fill.
Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	---	40
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv	"	"	40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv	"	"	40
Herczog Emil, Német ABC és olvasókönyv	"	"	40
II. osztály.			
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	---	64
Radó, Magyar olvasókönyv	"	"	64
Csukási, Bibliai történet. II. osztály számára (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	---	50
Pfeiffer-Sebestyén, Magyar nyelvtan II. oszt.	"	"	30
Mendl Német olvasókönyv	"	"	64
" Deutsches Sprachbuch I. rész	---	---	40
" Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajkú népiskolák számára I. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	---	---	60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	---	---	80

Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kiadványa) 24. tetemesen jav. és imarendi utmutatóval	
bővített kiadás, bekötve	80
Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.)	—80 és 120
Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	40
Hóos, Dalkönyvecske 1 füzet	30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	50
III. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	72
Radó, Magyar olvasókönyv	72
Pfeiffer - Sebestyén, Magyar nyelvtan III. oszt.	40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	72
„ Deutsches Sprachbuch II. rész	50
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	72
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	120
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	24
Tergina, Földrajz osztatlan iskolák számára	72
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	48
Hóos, Dalkönyvecske I. füzet	30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	50
IV. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	90
Radó, Magyar olvasókönyv	90
Pfeiffer—Sebestyén, Magyar nyelvtan IV. oszt.	40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	90
„ Deutsches Sprachbuch bekötve	72
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára III. rész, bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	90
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa (kötetje 0.80 fill.) összesen	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1 20
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	56
Tergina, Földrajz	48
Bárdos F., A magyar nemzet története bekötve	56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	48
Orbók, Egészségtan bekötve	40
Kogutovicz, Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	40
Hóos, Dalkönyvecske 2. füzet	30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	60
Lerner, Bibliai történet I. rész	60
V. és VI. osztály.	
Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)	1 30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve	1 30
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4 —
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1 20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	72
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	56
Bárdos, A magyar nemzet története bekötve	52
Tergina, A magyar nemzet története	62
Füredi, Világtörténet	80
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	72
Ertl H., Természetráajz, kötve	64
Balázs J., Természetan, kötve	72
Irmey-Baló, Alkotmánytan, kötve	40
Pollák K., Elemi mértan	40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	48
Hóos, Dalkönyvecske. 2 füzet	34
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	60
Orbók, Egészségtan bekötve	40
Kogutovicz, Magyarország térképe	40
Lerner, Bibliai történet II. „	60

Könyvkereskedésünkben kapható bárhol és bárki által hirdetett iskolai tankönyv.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése. VI., Andrassy-ut 10. sz.